

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Johanna Lund Spångberg

Äktenskap mellan par av samma kön

- Nästa steg i acceptansen av homosexuella i det svenska
samhället

Examensarbete
30 högskolepoäng

Handledare
Eva Ryrstedt

Ämnesområde
Familjerätt

Termin
HT 2007

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	4
FÖRKORTNINGAR	5
1 INLEDNING	6
1.1 Syfte och Frågeställningar	6
1.2 Metod och Material	6
1.3 Disposition och Avgränsningar	7
2 ÄKTENSKAPET SOM INSTITUTION – FRÅN SAKRAMENT TILL KONTRAKT	8
2.1 Den fornsvenska seden	8
2.2 Sakramentet	9
2.3 Äktenskapets betydelse	10
2.4 Den ”nya” Giftermålsbalken	11
2.5 Äktenskapets funktion	12
3 GARDEROBENS OLIKA SKEPNADER	13
3.1 Avkriminaliseringen	13
3.2 Åldersgränserna	14
3.3 Framstegen under 70-talet	14
3.4 80-talets homosexutredning och sambolag	14
3.5 Bastuklubbslagen	15

3.6	Partnerskapslagens tillkomst	16
3.6.1	Lagutskottets betänkande till partnerskapsutredningen	17
3.7	Registrerat partnerskap idag	18
4	DET NYA ÄKTENSKAPET, ETT ÄKTENSKAP FÖR ALLA? – SOU 2007:17	20
4.1	Utredningens syfte	20
4.2	Argument som förts <u>för</u> äktenskap mellan par av samma kön	21
4.3	Argument som förts <u>mot</u> äktenskap mellan par av samma kön	21
4.4	Utredarens bedömning av de skäl som framlagts	22
4.5	Ordet	23
4.6	Familjebildning	24
4.7	Den nya utformningen av ÄktB	25
4.8	Övergångsordningen för registrerade partners	26
5	DELADE UPPFATTNINGAR – NÅGRA NEDSLAG I ANDRA LÄNDERS ÄKTENSKAPSRÄTT	27
5.1	Nederländerna	27
5.2	Norge	29
5.3	Irland	30
6	SAMMANFATTNING OCH ANALYS	31
6.1	Återblick: Äktenskapet som institution - från sakrament till kontrakt	31
6.2	Återblick: Garderobens olika skepnader	32
6.3	Återblick: SOU 2007:17 och äktenskap mellan par av samma kön.	33
6.4	Diskussion	35
6.4.1	Barnperspektivet	35
6.4.2	Svenska kyrkans blandade känslor	36
6.4.3	HomO:s åsikt	36
6.4.4	Vikten av ordet	36
6.4.5	Obefogad rädsla	37

6.4.6	Rätten till social, ekonomisk och juridisk trygghet	37
6.4.7	Med eller utan kommitté?	38
6.4.8	I komparativ belysning	38
6.4.9	Framtiden	39
6.5	Slutsats	40
7	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	41
7.1	Offentligt tryck	41
7.2	Litteratur	41
7.3	Internetkällor	42

Summary

Infatuation and love are two words associated with marriage, but from a historical perspective marriage has nothing to do with love.

Marriage has been regulated by both religious and secular rules since medieval times. At first marriage was most common in wealthy families but with the involvement of the church marriage became a sacrament and something every good Christian had to commit to unless they wanted to live in sin. Throughout history marriage has been an agreement between two families with the purpose to pass on their legacy to the next generation. During the 18th and 19th century marriage was not merely a private arrangement between two families but also a social and religious framework to conform to. The religious wedding ceremony was the primary form of marriage up until 1915 when the option to enter into a civil union was introduced. Marriage evolved further through the “new” marriage law, which was based on the idea of a more equal marriage. Today marriage is a civil contract between a woman and a man.

For the gay community it has been a different story. Homosexual relations weren't decriminalized in Sweden until 1944, but homosexuality was considered a mental disorder until 1979. In spite of the decriminalization the government instated various age limitations on homosexual relations. The repercussions for not complying were harsh. In 1978 the age limitations were equalized in order to be the same for both hetero- and homosexuals. The same year an investigation was also launched to assess the situation faced by homosexuals in Swedish society. It was finished in 1984. The investigation paved the way for the decision to ban discrimination and the introduction of a law for homosexuals living together in 1987. In 1987 another law was also instated, called “bastuklubbslagen”. By closing all public meeting places where people went to have sex the law was meant to prevent AIDS from spreading. In 1995 homosexuals were given the option to register their partnership. A registered partnership is more or less the same as a marriage but without the same symbolic value.

The next step is perhaps same-sex marriages, an idea suggested in the report SOU 2007:17. Only marriage in the legal sense of the word is considered in the report. The arguments in favor for and against same-sex marriages are many and the subject is sensitive because the church still considers marriage to be a sacrament ordained by God for man and woman. But the question of same-sex marriages has not only been raised in Sweden. In the Netherlands, as well as in some other countries, same-sex marriages are already practiced and in Norway a report is completed. On Ireland they are considering to instate registered partnerships sometime during next year.

So, the question is whether same-sex marriages are the next step in accepting homosexuality in Swedish society.

Sammanfattning

Förälskelse och kärlek är två ord som är förknippade med giftermål och äktenskap, men ur ett historiskt perspektiv har äktenskapet inget med kärlek att göra.

Äktenskapet har reglerats både av kyrkliga och världsliga normer sedan medeltiden. Till en början var äktenskapet vanligast i välbärgade familjer men kom med kyrkans inblandning att bli ett sakrament och något som alla goda kristna var tvungna att ingå för att inte leva i synd. Historiskt sett har äktenskapet varit ett avtal mellan två familjer eller släkter i syfte att bevara och föra vidare sitt arv. Under 1700-talet och 1800-talet var ett äktenskap inte bara ett privat avtalsförhållande mellan två familjer utan också en social och religiös ram att inordna sig i. Den kyrkliga vigseln var den huvudsakliga vigselformen fram till 1915 då man införde möjligheten till ett civil-äktenskap genom en borgerlig vigsel. Äktenskapet utvecklades ytterligare genom den ”nya” giftermålsbalken som grundades på idén om ett mer jämställt äktenskap. Idag är äktenskapet ett civilrättsligt kontrakt mellan en kvinna och en man.

För de homosexuella har historien sett annorlunda ut. Homosexuellt umgänge blev avkriminaliserat i Sverige först 1944, men var ett sjukdomsbegrepp fram till 1979. Trots avkriminaliseringen införde man olika åldersgränser för homosexuellt umgänge, med stränga påföljder om man överskred åldersgränserna. 1978 utjämnades åldersgränserna till att vara desamma för heterosexuella och homosexuella. Samma år påbörjades också en utredning om de homosexuellas situation i samhället som var klar 1984. Utredningen blev underlag till diskrimineringsförbudet och införandet av lagen (1987:813) om homosexuella sambor 1987. Samma år kom även bastuklubbslagen, vars syfte var att begränsa spridningen av aids genom att stänga offentliga lokaler dit folk gick för att träffas och ha sex. 1995 infördes möjligheten för homosexuella att registrera sitt partnerskap. Ett registrerat partnerskap påminner i stor utsträckning om ett äktenskap, men har inte samma symbolvärde som ett äktenskap.

Nu är det kanske dags att ta nästa steg i form av äktenskap mellan par av samma kön, vilket utretts i SOU 2007:17. Det äktenskap som behandlas i utredningen är endast det rättsliga äktenskapet. Argumenten för och mot är många och ämnet är känsligt då äktenskapet för kyrkan fortfarande är ett sakrament instiftat av Gud för man och kvinna. Men det är inte bara i Sverige som frågan om äktenskap mellan par av samma kön är aktuell. I Nederländerna, liksom i vissa andra länder, har man redan samkönade äktenskap. I Norge är en utredning färdig och på Irland funderar man på att under nästa år införa möjligheten för homosexuella par att registrera sitt partnerskap.

Så frågan är om äktenskap mellan par av samma kön är nästa steg i acceptansen gentemot de homosexuella i det svenska samhället.

Förord

Jag minns ännu idag hur allting kändes då när jag kom till Lund en regnig dag. Jag var hela 5 år yngre då, allt var stort och nervös var jag. Så tog jag ett första tappert steg mot det som verkade vara himlens port. Men efter tre varv i svängdörren så förstod jag att detta skulle bli allt annat än en enkel match. Det är med stor glädje, förhoppning och med en gnutta sorg som jag med examensarbetet i hand ska avlägga min jur. kand.

Nu återstår endast några få rader och dem vill jag använda genom att tacka **ALLA** som under min utbildning har följt, stöttat och inspirerat mig i mina upptåg och äventyr, i såväl ljusa som mörka stunder. Ett stort **TACK!**

Jag vill framförallt tacka min handledare Eva Ryrstedt som inspirerat och genom handfast handledning gjort det möjligt att bli klar med denna uppsats. Jag vill även framföra ett tack till Christian Häthén för det inspirerande samtal vi hade i början av uppsatsarbetet. Jag vill även tacka min moster Lisa för hennes engagemang i att få klart uppsatsen och som genom visat intresse och stort stöd hjälpt mig hålla modet uppe under denna period. Sist men inte minst ett stort **TACK** till Alarik för hans alltid lika stora tålamod och för att han visar mig att delad glädje är dubbel glädje.

En epok är över och jag stiger nu in i en helt ny värld.

*Johanna Lund Spångberg
Lund, januari 2008*

Förkortningar

BrB	Brottsbalken (1962:700)
EU	Europeiska unionen
FB	Föräldrabalken (1949:381)
f. Kr	före Kristi födelse
FN	Förenta nationerna
HomO	ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning
Matt	Evangelium enligt Matteus
PartnerskapsL.	Lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap
SamboL.	Sambolag (2003:376)
SOU	Statens offentliga utredningar
ÄB	Ärvdabalken (1958:637)

1 Inledning

Kärleken är universell. Den överskrider alla gränser oavsett kultur, språk, ålder och kön. Varför behandlar då lagen kärleken olika? När man 1944 avkriminaliserade homosexualitet var en diskussion om äktenskap mellan par av samma kön nog avlägsen om ens tänkbar.¹ Idag är utredningen² färdig och en könsneutral äktenskapsbalk (ÄktB) är inte längre otänkbar. Äktenskapet är sedan länge ett institut privilegierat för kvinna och man, men med den nya utredningen om äktenskap mellan par av samma kön kan en förändring komma att ske. Är det så att vi är på väg att låta alla par vara lika inför lagen oavsett om man är heterosexuell eller homosexuell? Eller är äktenskapet en symbol för föreningen mellan kvinna och man och något vi inte kan eller bör ändra på? Är rätten att få älska varandra i nöd och lust, tills döden skiljer oss åt, en rätt för alla?

1.1 Syfte och Frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att försöka lägga fram de argument som förts för och mot äktenskap mellan par av samma kön. Dessutom att genom en komparativ belysning se om det, eventuellt skulle kunna vara nästa steg att ta inom den svenska familjerätten. I syfte att ge en bättre bild av rättsläget idag innehåller uppsatsen en historisk återblick av äktenskapet och även av utvecklingen av de homosexuellas rättigheter i Sverige under 1900-talets andra hälft. Syftet med den komparativa delen i arbetet är att ge ytterligare bredd till analysen i uppsatsen. Jag har valt att jämföra Sverige med Nederländerna, Norge och Irland eftersom de har kommit olika långt i processen om äktenskap mellan par av samma kön. Syftet med valet är att jämföra dessa länders argument för respektive mot samkönade äktenskap med de argument som är redovisade i den svenska utredningen i samma fråga. De frågeställningar jag har valt för uppsatsen är således följande: Hur ser äktenskapet ut i ett historiskt perspektiv? Hur har utvecklingen för de homosexuellas rättigheter sett ut från 1940-talet och framåt? Vilka argument för respektive mot förs i utredningen om äktenskap mellan par av samma kön här i Sverige och hur förhåller de sig till de skäl som förts i Nederländerna, Norge och på Irland?

1.2 Metod och Material

För att svara på mina frågeställningar har jag valt att använda mig av en klassisk rättsdogmatisk metod, som går ut på att med hjälp av rättskällorna, lagen, förarbetena och doktrin få fram det rättsläge som råder idag. I

¹ Agell, Anders, *Äktenskap, samboende, partnerskap*, (1998), s.263

² SOU 2007:17, Äktenskap mellan par av samma kön; Vigsselfrågor

uppsatsen är det framförallt förarbetena till de relevanta lagarna samt lagtexter som jag har använt mig av. I de första två kapitlen har jag använt mig av ett historiskt perspektiv och då framförallt använt mig av den doktrin som finns på området. Jag har även valt en komparativ metod för att kunna se hur andra länder har gjort i sin lagstiftning för att närma sig ett könsneutralt äktenskap. I det komparativa kapitlet använder jag mig främst av internetkällor då relevant tryckt litteratur på området inte är tillräckligt uppdaterad för att kunna besvara min frågeställning.

1.3 Disposition och Avgränsningar

Arbetet inleds med ett kapitel om äktenskapets historia, dess betydelse, funktion och innebörd. Det går sedan över till de homosexuellas rättigheter under 1900-talets andra hälft fram till den gällande lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap (PartnerskapsL), som trädde i kraft 1 januari 1995. Detta kapitel följs av en redogörelse för innehållet i statens offentliga utredning (SOU) 2007:17 om äktenskap mellan par av samma kön och vigselfrågor. I detta kapitel beskrivs utredningens syfte, argumenten för och mot en lagändring och utredarens bedömning av argumenten. Dessutom beskrivs hur en övergång från gällande lag till en könsneutral äktenskapslag skulle kunna se ut. Sen kommer det komparativa kapitlet där jag gör nedslag i Nederländernas, Norges och Irlands lagstiftningsprocess eller lagstiftning på området. Sist i denna uppsats finner vi sedan analysen som innehåller svaren på frågeställningarna i uppsatsen.

Allt har gränser och så även det arbete du har framför dig. För att inte göra en tegelstensutredning är innehållet begränsat till att redogöra för äktenskap mellan par av samma kön. Jag har valt att hålla de internationellt privat- och processrättsliga problemen utanför utredningen. När det gäller familjebildning, barn och andra internationella åtaganden är de begränsade till att finnas med i några enstaka uttalanden. Det är närmast oundvikligt att inte nämna dem i ett arbete om äktenskap, eftersom de är en viktig del av samhällets syn på äktenskapets innebörd. I utredningen SOU 2007:17 har man även utrett vissa vigselfrågor. Dessa har jag enbart nämnt i mycket liten utsträckning, då uppsatsen handlar om äktenskapet och inte själva vigseln.

2 Äktenskapet som institution – Från sakrament till kontrakt

Rätten till äktenskap är en av de viktigaste frågorna som reglerats både av kyrkliga och världsliga normer sedan medeltiden.³ Det är en institution som reglerades före arvs- och äganderätten i den svenska lagboken. De kyrkliga och sekulära elementen var sammanflätade i de primärt världsliga lagtexterna i det medeltida Norden, men det var framförallt vanligt i Sverige. Trots att man sedan 1100-talet skrev ned de lagar som blev landskapslagar och som senare utvecklades som lands- och stadslagar, så förblev bondesamhällets sedvanerätt en grundsten för äktenskapsrätten. I Sverige har äktenskapet reglerats först och främst enligt världsliga normer. Giftermålet hade en stark ställning som äktenskapets konstituerande faktor fram till tidigmodern tid.⁴

Äktenskapets historia präglas av lång kontinuitet. De rättsliga förändringar som genomfördes före 1900-talet var mycket ringa.⁵

2.1 Den fornsvenska seden

Under tidig medeltid var äktenskapet en privat angelägenhet i Sverige, som ägde rum utan samhällets eller kyrkans inblandning. Äktenskap, som levnadsform, var vanligast i de välbärgade familjerna, medan större delen av befolkningen levde i mer eller mindre stabila och varaktiga förhållanden, så kallade frilloförhållanden. Frilloförhållanden betraktades av samhället som legitima parförhållanden.⁶

Kyrkan blev alltmer engagerad i äktenskapet, såväl i de normer, som gällde för äktenskapet, som i det ceremoniella. Under medeltiden ökade således kraven på offentlighet kring giftermålet. Kyrkan ville se till att folk inte gifte sig i hemlighet, mot sin familjs vilja. Men man ville också kontrollera folks utomäktenskapliga sexualitet.⁷ De nya reglerna kring giftermålet fick snabbt fäste i landskapslagarna.⁸

Det traditionella historiska äktenskapet bestod av tre delar, förhandling, trolovning och verkställande. Förhandlingen bestod av själva frieriet, där

³ Melby, Kari, Pylkkänen, Anu, Rosenbeck, Beute, Carlsson Wetterberg, *Inte ett ord om kärlek, Äktenskap och politik i Norden ca 1850-1930*, (2006), s. 26

⁴ Ibid, s. 53

⁵ Ibid., s. 54

⁶ SOU 2007:17, s. 107

⁷ Ibid., s. 35

⁸ SOU 2007:17, s. 108

friaren bad om flickans hand. Trolovningen var ett avtal mellan friaren och giftomannen, till exempel fadern eller en förmyndare, om utbyte av gåvor. Detta var en viktig grund i äktenskapet, som gjorde att friaren kunde kräva kvinnan till sin hustru. Vid själva verkställandet gav giftomannen kvinnan till mannen genom att lägga kvinnans hand i mannens och sedan föra dem till gemensam säng. Efter detta fick kvinnan lyda under sin mans husbondevälde. Vad gällde egendomen fick de behålla den del som de förde med sig in i äktenskapet. För den ärvda jorden gällde dock odalrätten, det vill säga bördsrätten. Detta innebar att marken i första hand ärvdes av någon i släkten. Trolovningen kunde brytas om friaren hade sexuellt umgänge med en kvinna som giftomannen inte samtyckte till. Då ansågs giftomannens rätt vara kränkt och friaren kunde få böta för ”mökränkning”. Blev det ett barn med kvinnan han hade haft sexuellt umgänge med var han tvungen att försörja detta barn, men kvinnan hade ingen rätt att kräva att han skulle gifta sig med henne.⁹

Giftermålet ansågs vara ett viktigt ekonomiskt och maktpolitiskt ärende och därav ansåg de vuxna att beslut rörande äktenskap inte kunde fattas av unga människor. Av denna anledning ansågs enbart sexuellt umgänge inte utgöra en grund för äktenskap. Det fanns således två olika typer av relationer, det legala äktenskapet som fick viktiga ekonomiska konsekvenser och de sexuella förhållandena som ansågs mindre viktiga då de inte fick några omvälvande konsekvenser, åtminstone till en början. När kyrkan fick mer makt ändrades detta genom införandet av straffsanktioner för utom-äktenskapliga sexuella relationer. Kvinnan var mannens egendom, och ansågs inte ha en egen vilja. Kvinnan var omyndig enligt lag och var tvungen att vara trogen sin make. Däremot behövde inte maken vara trogen sin hustru.¹⁰

2.2 Sakramentet¹¹

En stor förändring skede på äktenskapets område i och med kristendomens intåg i Sverige. Den folkliga rättsuppfattningen om äktenskapet fick ge vika för den katolska kyrkans kanoniska rättsregler. Äktenskapet sågs som ett sakrament instiftat av Gud. Sakramentet var i princip ouplösligt och kunde inte brytas av mänsklig hand. ”Så äro de icke mera tu utan ett kött. Vad Gud således fogat samman må människan icke åtskilja” (Matt 19:6).¹² Detta var den kanoniska rättens uppfattning om äktenskapets innebörd. Det ”nya” äktenskapet skulle ske genom en vigsel i kyrkan inför församlingens medlemmar och förrättas av kyrkans präst. Den borgliga trolovningen, senare kallad för ”bondefästningen”, ansåg kyrkan också skulle förrättas av en präst. Sängledningen skulle få finnas kvar, men det var prästen som

⁹ Melby, Kari, Pylkkänen, Anu, Rosenbeck, Beute, Carlsson Wetterberg, s. 27f

¹⁰ Melby, Kari, Pylkkänen, Anu, Rosenbeck, Beute, Carlsson Wetterberg, s. 28f

¹¹ I detta kapitel har denna källa använts (om inget annat anges): Carlsson, Lizzie, *Jag giver dig min dotter del 2*, (1972), s. 5ff

¹² Nya testamentet, Matteus evangeliet, kapitel 19, vers 6

skulle leda brud och brudgum till den gemensamma sängen och där välsigna dem och deras äktenskap. Sammanfattningsvis kan man säga att det tidigare äktenskapet byttes ut mot en välsignelseakt utan någon som helst civil- eller kyrkorättslig betydelse. I det heliga sakramentet skulle samtycke ges från både bruden och brudgummen. Mannen skulle också avge trohetslöfte, liksom kvinnan.

Denna process tog lång tid i vårt avlånga land. Det långsamma sönderfallet av det gamla fasta systemet nådde till sist sitt slut vid införandet av 1734 års lag. Då blev lysning med efterföljande vigselakt formen för äktenskapets ingående även i de världsliga reglerna.

2.3 Äktenskapets betydelse

Äktenskapet var i hög grad ett arrangemang som hörde ihop med arv, försörjning och släktens gemensamma intressen. Hushållet var som en administrativ enhet, uppbyggd som en hierarki med hufvaden i spetsen och husmor tätt intill. Äktenskapet motiverades av behovet att säkra livsbetingelserna och hushållets kontinuitet. I de övre samhällsskikten var det även förknippat med politiska och ekonomiska maktrelationer.¹³

Under tidigmodern tid¹⁴ var äktenskap och arv starkt förbundna med varandra. Det var till exempel den äldsta sonen som hade företräde till gården. Om en dotter skulle få ärva gården krävdes det att hon var gift och att hennes man blev den nya husbonden.¹⁵

Den kyrkliga äktenskapsregleringen hade som syfte att kontrollera utomäktenskaplig sexualitet och oäkta barns ställning. För att betona skillnaden mellan giltigt respektive ogiltigt äktenskap fick endast äkta barn ärva. Genom att gifta sig blev de oäkta barnen äkta.¹⁶ Mannen försörjde kvinnan, inte hennes släkt. Således befann hon sig under hans kontroll och var underordnad.¹⁷

1734 års lag var ett försök att samla alla tidigare splittrade regler, som landslagen, stadslagen och kyrkolagen men även att sammanställa privilegier och skilda förordningar under en och samma lag. Tanken på ett "samhällskontrakt" i vilket medborgarna godkände den suveräna makten, skymtade i bakgrunden. För äktenskapet innebar detta att den äktenskapliga enheten stärktes allt mer på bekostnad av släkt- och ståndsbaserad reglering. Den äkta mannen blev den dominerande parten i äktenskapet. För det första följde kvinnan mannens stånd och villkor och för det andra fick mannen explicit utnyttja och förvalta makarnas egendom utan ingripande av

¹³ Melby,Kari, Pylkkänen, Anu, Rosenbeck, Beute, Carlsson Wetterberg, s. 30f

¹⁴ Tidigmodern tid ca 1400-1700 tal.

¹⁵ Melby,Kari, Pylkkänen, Anu, Rosenbeck, Beute, Carlsson Wetterberg, s. 32

¹⁶ Ibid., s. 35

¹⁷ Ibid., s. 36

kvinnans släkt. I samband med 1734 års lag avskaffades förbudet att gifta sig över ståndsgrensarna. På så vis kunde lågadliga män gifta sig med högadliga kvinnor och få del i deras jordegendom och skatteintäkter.¹⁸

I 1734 års lag blev den kyrkliga vigseln obligatorisk, men det traditionella giftermålet fanns kvar. Trolovningarna med efterföljande sängledning gav ända fram till 1915 upphov till vissa, men inte alla, äktenskapets rättsverkningar. De blev så kallade ofullkomliga äktenskap.¹⁹

Fram till sent 1800-tal var äktenskapet inte enbart ett privat avtalsförhållande utan även en religiös och social ram, som man fick inordna sig i.²⁰ Äktenskapet ansågs vara avtalbart. Det var däremot inte villkoren inom äktenskapet. Mannen var fri till skillnad från kvinnan, som var tvungen att stanna i familjekretsen och lyda sin man.²¹

Under 1800-talets senare hälft medgavs successivt skilda grupper, som inte hade rätt till en kyrklig vigsel, möjlighet till en borgerlig vigsel, ett så kallat civiläktenskap. Civiläktenskapet hade under denna tid huvudsakligen karaktären av ett så kallat nödäktenskap. Det var först 1908 som obligatorisk borgerlig vigsel diskuterades i förarbetena. Detta för att på ett klart och tydligt sätt ge uttryck för äktenskapet, som ett rättsförhållande. Eftersom kyrkan vid denna tidpunkt fanns tillgänglig för alla och hade hand om folkbokföringen och andra administrativa offentliga uppgifter, så röstades förslaget ner, då det ansågs vara en opraktisk lösning. Däremot införde man borgerlig vigsel, som ett alternativ till den kyrkliga vigseln, och gjorde det tillgängligt för alla svenska medborgare.²²

2.4 Den ”nya” Giftermålsbalken

År 1920 kom den ”nya” Giftermålsbalken efter det nordiska lagsamarbetet. Den ersatte den ”gamla” Giftermålsbalken från 1734, samt viss annan lagstiftning, som var knutet till äktenskapet.²³ Det, som var revolutionerande med den ”nya” Giftermålsbalken, var att mannens överhöghet över kvinnan togs bort och idén om ett jämställt äktenskap fick stor betydelse för äganderätten inom giftorättssystemet.²⁴

I den ”nya” Giftermålsbalken arbetade man in 1915 års lag om äktenskapets ingående och upplösning och därmed också möjligheten till en borgerlig vigsel, det så kallade civiläktenskapet. Diskussionerna kring ett obligatoriskt borgerligt äktenskap fortsatte bland annat 1951 i samband med tillkomsten

¹⁸ Ibid., s. 40

¹⁹ SOU 2007:17, s. 109

²⁰ Melby, Kari, Pylkkänen, Anu, Rosenbeck, Beute, Carlsson Wetterberg, s. 43

²¹ Ibid., s. 48f

²² SOU 2007:17, s. 109f

²³ Anders Agell, s.14

²⁴ Ibid., s.15

av religionsfrihetslagen, men även i 1964 års betänkande om äktenskapsrätten (SOU 1964:34 och 35). Än idag är det en fråga som är aktuell och behandlas i den senaste utredningen om äktenskap mellan par av samma kön. Det är fortfarande så att det anses att äktenskapet även i framtiden ska kunna ingås antingen genom en kyrklig vigsel eller genom en borgerlig vigsel.²⁵

Under 1960-talet arbetade lagstiftaren fram en liberalare syn på äktenskapsskillnad, men även kring valet av samlevnadsform. Det vill säga valet att vara gift eller att vara ogift. Men det var först på 80-talet som man gjorde en omfattande utredning av det ekonomiska rättsförhållandet mellan makar, vilket 1987 ledde fram till instiftandet av lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem.²⁶

2.5 Äktenskapets funktion

Äktenskapets främsta uppgifter under tidigt 1900-tal kan man dela in i fem grupper: fortplantning, fostrande, ekonomi, skydd och känsloliv. Dessa är bestående än idag, men behovet av funktionerna har antingen minskat eller ökat. På 1950-talet kom det ekonomiska beroendet att minska mellan makarna på grund av utbyggnaden av välfärdsstaten, som gav möjlighet till studiestöd och pension, men även på grund av att kvinnorna i större utsträckning började förvärvsarbete. Förvärvsarbetandet ledde till att den fostrande funktionen inom äktenskapet krävde en omfördelning av hushållsarbetet i hemmet. Skyddsfunktionen har förstärkts och fått en större roll än tidigare, eftersom kriser i olika former har ökat inom familjen genom till exempel arbetslöshet eller misslyckanden i skolan. Men känslolivets betydelse är kanske det som ökat mest, eftersom det känslomässiga stödet och skyddet gentemot påfrestningar från det omgivande samhället har blivit viktigare. Förändringarna och utvecklingen i samhället under 1900-talet har gjort familjen sårbarare. I dagens samhälle ingås äktenskap och påbörjas samboförhållande av framförallt känslomässiga skäl.²⁷

Äktenskapet är idag en ram kring personliga relationer och innefattar intimitet, närhet och omsorg.²⁸

²⁵ SOU 2007:17, s. 110ff

²⁶ Anders Agell, s.16

²⁷ Ibid., s.20f

²⁸ Melby, Kari, Pylkkänen, Anu, Rosenbeck, Beute, Carlsson Wetterberg, s. 30

3 Garderobens olika skepnader

I vår kultur har den fördömande synen på homosexuella relationer en lång historia. Den bottnar troligen i vår ursprungliga föreställning om att det endast är tillåtet att vara sexuellt aktiv inom äktenskapets ramar och då i syfte att sätta barn till världen.²⁹

I ett historiskt perspektiv var de judiska stammarna positiva till homosexuellt umgänge. Det ansågs vara ett värdefullt inslag i det fysiska umgänget mellan människor. Den homosexuella förbindelsen var även en stor del i de religiösa riter man utförde, åtminstone fram till 600-talet före Kristi födelse (f.Kr). Detta kunde man se även i de nära angränsande stammarna.³⁰

Första gången det så kallade homosexuella beteendet blev fördömt var i samband med det Gamla testamentet, då massakrer och epidemier började sprida sig i det judiska samhället. För att försöka undvika en utplåning av folket manade de religiösa ledarna folket till ”alstring” i stället för att ”förspilla”. Detta ledde till fördömandet av det homosexuella beteendet genom att göra det straffbart.³¹

Att idag skylla fördömandet av homosexuella relationer enbart på bibeln är inte helt rätt, men trots det så har föreställningen om det homosexuella beteendet levt kvar länge i olika länders strafflagstiftningar. I Sverige avskaffades straffbarheten för vuxna och frivilliga homosexuella relationer 1944.³²

3.1 Avkriminaliseringen

I 30 och 40- talets Sverige definierades homosexualitet som ett medicinskt problem samt ett ordningsproblem.³³ Homosexuella relationer fann man under sedlighetsbrotten i strafflagens 18 kapitel, tillsammans med tidelag, incest, våldtäkt och sexuellt utnyttjande av minderåriga. Enligt 10§, 18 kap. Strafflagen, straffades den som ”Övar någon med annan person otukt, som emot naturen är, eller övar någon otukt med djur; varde dömd till straffarbete i högst 2 år”. Då det blev tal om en avkriminalisering av de vuxna och frivilliga homosexuella relationerna fanns det främst två saker som frammanade oro, dels rädslan att de vuxna homosexuella skulle förföra de unga människorna till ett homosexuellt leverne. Men även rädslan för att de homosexuella skulle visa sin läggning mer öppet, vilket kunde komma att leda till allmän förargelse. Man skulle kunna säga att homosexualiteten under 1900-talet gick från att vara ett medicinskt och individuellt problem

²⁹ SOU1984:63, Homosexuella och samhället, s. 45

³⁰ SOU1984:63, Homosexuella och samhället, s. 45

³¹ SOU1984:63, Homosexuella och samhället, s. 45

³² SOU1984:63, Homosexuella och samhället, s. 45

³³ Rydström, Jens, *Tvåsamhetens brunn*, (2005), s. 316

till att ses som ett samhällsproblem som borde angripas på ett strukturellt plan, det vill säga genom lagar och regler.³⁴

3.2 Åldersgränserna

Efter avkriminaliseringen 1944 av homosexuella förbindelser införde man olika åldersgränser. Straffet för homosexuella förbindelser med personer under 15 år skärptes till högst fyra års straffarbete eller fängelse. Hade en person över 18 år en homosexuell förbindelse med någon mellan 15 och 18 år var straffet max två års straffarbete eller fängelse. Om någon utnyttjades mot sitt eget bättre vetande eller på grund av beroendeställning var åldersgränsen 21 år istället för 18 år. Anledningen till dessa åldersgränser var att man ansåg att eventuella sexuella relationer med någon av samma kön kunde försvåra möjligheten till ett heterosexuellt leverne. Det fanns en förförelseteori som grundades på att unga människor kunde förledas till homosexualiteten.³⁵ Det skulle ta lång tid innan åldersgränsen utjämnades till att bli densamma som för heterosexuella förbindelser det vill säga 15 år. Närmare bestämt tog det 34 år att lägga förförelseteorin åt sidan inom politiken, i alla fall när det gällde sexuell läggning.³⁶

3.3 Framstegen under 70-talet

Frågan om de homosexuellas rättigheter behandlades mer ingående av den svenska riksdagen först 1973. Då tog man upp det faktum att par av samma kön mycket väl kunde anses vara en acceptabel samlevnadsform.³⁷ I samband med detta krävdes en förändring i synen på homosexuella och deras rättigheter. Bland annat föreslogs det att förmåner som till exempel plats i den kommunala bostadskön borde vara densamma för heterosexuella som homosexuella par. En annan viktig händelse var när socialstyrelsen strök homosexualitet som en sjukdom i sjukdomsregistret 1979.³⁸

3.4 80-talets homosexutredning och sambolag

Diskussionen om ett könsneutralt äktenskap togs upp i riksdagen i samband med utredningen om homosexuella i samhället 1984, även kallad ”homosexutredningen”. Utredningens främsta syfte var att försöka klarlägga de homosexuellas situation i samhället. Det blev kanske en av de viktigaste och mest betydelsefulla utredningar för legitimeringen av homosexualitet i Sverige. Dock avvisade utredningen tanken om ett könsneutralt äktenskap i

³⁴ Rydström, Jens, s. 317

³⁵ Andreasson, Martin, *Homo i folkhemmet*, (2000), s. 38f

³⁶ Ibid., s.43

³⁷ SOU 1993:98, Partnerskap Del A, s. 52

³⁸ Andreasson, Martin, s. 50f

betänkandet och hänvisade till de grundmurade värderingar som fanns om äktenskapet som en institution för familjebildning mellan man och kvinna. Emellertid togs möjligheten att registrera eller anmäla sitt förhållande upp. Man kunde på så vis knyta an en del av de rättigheter som tillhörde äktenskapet. Man var dock rädd för att ytterligare förstärka de fördomar som fanns mot homosexuella genom att godkänna en sådan lag. Däremot ansåg man att homosexuell samlevnad borde likställas med det som man kallade för äktenskapsliknande förhållanden. Betänkandet blev föremål för en omfattande remissbehandling i propositionen till den föreslagna lagen om sambors gemensamma hem. Man menade att den föreslagna lagen skulle kunna göras tillämplig även på homosexuella sambor. Vid riksdagsbehandlingen tillstyrkte man förslaget och det resulterade i lagen (1987:813) om homosexuella sambor, den så kallade homosexlagen. Lagen innebar att de regler, som gällde för heterosexuella sambor, även var tillämpliga för homosexuella sambor.³⁹ Utredningen ledde även fram till införandet av diskrimineringsförbudet 1987 i brottsbalken (BrB).⁴⁰

3.5 Bastuklubbslagen ⁴¹

Aidsepidemin på 1980-talet ledde fram till bastuklubbslagen 1987. Denna lag förbjöd offentliga lokaler där människor kunde träffas och ha sex. Trots att lagen gällde både hetero- som homosexuella träffpunkter var det tydligt att det framförallt gällde homosexuella träffpunkter. Det var med andra ord ett skolexempel på samhällets moralpanik. Syftet med lagen var att minska spridningen av aids, men den fick ingen större effekt.

Bastuklubbslagen trädde i kraft samtidigt som lagen om homosexuella sambor. Man skulle kunna betrakta bastuklubbslagen som piskan och den homosexuella sambolagen som moroten. Detta samhällsprojekt hade till syfte att motverka promiskuitet hos de homosexuella männen. Att avskaffa bastuklubbslagen stod inte högst upp på homorörelsens⁴² lista. De ansåg att rätten till partnerskap och föräldraskap var viktigare frågor att driva.

Under 1990-talet vidtogs en rad åtgärder för att försvåra möjligheten för män att ha sexuellt umgänge på de ”klassiska” mötesplatserna. I parkerna höggs buskarna ner för att få bort mörka hörn där väntande män signalerade med cigarettglöd i mörkret. Flera badhus byggdes också om, omklädningsbåsen togs bort och bastudörrarna byttes ut mot glasdörrar. Genom att vidta dessa åtgärder minskades möjligheten till sexuellt umgänge på offentliga platser kraftigt. Men inte för att försvinna. Möjligheten att bestämma nya mötesplatser flyttades istället ut i cyberrymden i och med internet. Det var

³⁹ SOU 1993:98, s. 53

⁴⁰ Andreasson, Martin, s. 52

⁴¹ I detta kapitel har denna källa använts (om inget annat anges): Rydström, Jens, s. 318ff

⁴² 1950 är ett symboliskt årtal för den svenska homohistorien. Då bildades Riskförbundet för sexuellt likaberättigade (RFSL) som är den mest kända organisationen för de sexuellt avvikande människornas rätt till lika behandling. Redan 1953 kräver RFSL äktenskap för homosexuella par.

först när man skulle revidera smittskyddslagen, som man tog bort bastuklubbslagen 2004.

3.6 Partnerskapslagens tillkomst

1989 införde Danmark, som första land i världen, en lag om partnerskap för homosexuella. I samband med detta började motioner om en liknande lag komma in till riksdagen, som avlog dem. Socialstyrelsen arbetade fram ett förslag till en svensk partnerskapslag och överlämnade den till regeringen 1990. Regeringen ansåg att det fanns mer att utreda i frågan och tillsatte en partnerskapskommitté i januari 1991.⁴³ Partnerskapskommittén lade fram sitt förslag i en utredning i två delar och menade att alla människor har ett lika värde och likhet inför lagen. Ställningstagandet om att tillåta registrerat partnerskap är ideologiskt och bygger på alla människors lika värde. Det är ett sätt att bejaka och inte förbjuda kärleken mellan människor. Kommittén menade att samhället borde underlätta för denna kärlek och inte försvåra, åtminstone så länge det inte skadar någon annan. Genom att göra en registrering möjlig ger man homosexuella par möjlighet att manifesteras sin kärlek. Att juridiskt jämställa homosexuella med heterosexuella ökar allmänhetens medvetenhet och förståelse för homosexuella och homosexualitet.⁴⁴

Den enda säkra skillnaden mellan heterosexuella och homosexuella är att homosexuella dras till personer av samma kön, till skillnad från heterosexuella som dras till personer av motsatt kön. Detta konstaterades redan i SOU 1984:63. Således finns ett lika stort känslomässigt behov av trygghet. Personer, som lever i homosexuellt parförhållande, har samma känslomässiga behov att visa sina känslor och sin önskan att leva ihop i ett varaktigt och ömsesidigt förpliktande förhållande.⁴⁵

Kommittén menade att behovet av ekonomisk och juridisk trygghet är detsamma som för ett heterosexuellt par. Man menade att detta behov inte tillgodosågs i lagen om sambor. Äktenskapet är även ett bevis på förhållandets karaktär. Visserligen ger lagen om sambors gemensamma hem en viss grundtrygghet, men ger inte alls den ekonomiska och juridiska trygghet, som finns inom ett äktenskap. Således menade kommittén att denna trygghet även borde ges till ett homosexuellt par, som lever tillsammans och vars ekonomi är tätt sammanvävd.⁴⁶

Ett registrerat partnerskap blir på samma sätt som ett äktenskap ett sätt att manifesteras sin livslånga förening med varandra och att ha en värdefull juridisk ram för sin relation. Men det är även ett sätt att jämställa det

⁴³Andreasson, Martin, s. 245

⁴⁴ SOU 1993:98, s. 81

⁴⁵ SOU 1993:98, s. 81f

⁴⁶ SOU 1993:98, s. 82

heterosexuella förhållandet med det homosexuella. Således anser utredningen att en PartnerskapsL skulle öka jämlikheten, friheten och rättvisan.⁴⁷

Den slutsats som kommittén kom fram till var att de argument som yttrades för, under utredningen om registrerat partnerskap, var både fler och vägde tyngre än de argument som fördes mot. Förslaget skulle inte bryta mot de internationella åtaganden, som Sverige skrivit under. När det gäller de mänskliga rättigheterna om allas lika värde så är en sådan lagstiftning, som föreslogs, ett steg mot ett mer rättvist samhälle. Kommittén ansåg att den bästa lagstiftningsteknik för att skapa denna partnerskapslag var att utforma den som en lag med huvudregler och åtföljande undantag.⁴⁸

De reservationer, som gjordes mot förslaget, var att äktenskapet utgör en ram för den naturliga förbindelsen mellan man och kvinna och är unikt. Det är kvinnan och mannen som garanterar släktets fortbestånd och barnen är en viktig del av äktenskapet. Men andra samlevnadsformer ska respekteras av samhället och visst finns det anledning att se över vissa regler som rör det sociala trygghetsområdet. På det internationella privaträttsliga området kvarstår dock problem såsom medborgarskap, ekonomi och anhörighetsbegreppet inom flyktinglagstiftningen. Dessutom blir ett icke helt jämställt homosexuellt partnerskap ett andra rangens äktenskap. Således borde man inte acceptera ett registrerat partnerskap om det inte är detsamma som ett äktenskap.⁴⁹

3.6.1 Lagutskottets betänkande till partnerskapsutredningen

På grund av den oenighet som rådde i partnerskapskommittén var det i lagutskottets betänkande som den slutgiltiga partnerskapslagen kom till. Lagutskottets betänkande byggde i stort sett på partnerskapskommitténs utredning om registrering av partnerskap.⁵⁰

Utskottet konstaterade liksom partnerskapskommittén att den enda säkra skillnaden mellan heterosexuella och homosexuella par är att de homosexuella känslomässigt dras till personer av samma kön. Det finns i princip inga skillnader i själva relationen mellan parterna. Det känslomässiga behovet är detsamma som för heterosexuella par i ett varaktigt och känslomässigt förhållande. Äktenskapet är något som tillkommit för att skapa ekonomisk och juridisk trygghet mellan makarna då makarna i regel har en tätt sammanvävd ekonomi och ett behov av regler till skydd och hjälp vid en konfliktlösning. Med ekonomisk och juridisk trygghet avses de regler

⁴⁷ SOU 1993:98 s. 82f

⁴⁸ SOU 1993:98 s. 96

⁴⁹ SOU 1993:98 s. 145f

⁵⁰ 1993/94:LU28 s. 1

som reglerar bodelning, arv och efterlevandepension. Detta äktenskapets regelnsät har till uppgift att underlätta vid konflikter. Det kan därför inte anses finnas några sakliga skäl som talar för att neka homosexuella par möjligheten till ett parförhållande som motsvarar den rätt som heterosexuella par har enbart på grund av den sexuella läggningen. Det bör inte ankomma på samhället att lägga värderingar i hur människor väljer att leva utan det bör snarare vara samhällets skyldighet att tillgodose de uppenbara behov som finns genom att erbjuda samkönade par möjligheten att bilda familj, med de juridiska rättigheter och skyldigheter som följer. Äktenskapet blir således även ett bevis för relationens betydelse och karaktär.⁵¹

Lagrådet ansåg att utredningen inte var tillräcklig för att kunna läggas till grund för lagstiftningen om registrerat partnerskap. Bland annat menade Lagrådet att den lagstiftningsteknik, som man valt att använda skulle leda till komplikationer på ett internationellt plan. Vidare menade de att det inte heller fanns en överblick av de konsekvenser som lagen innebar för de som väljer att registrera sitt partnerskap.⁵² Lagutskottet kom fram till att de invändningar som Lagrådet kommit med inte kunde anses ligga till grund för att inte använda partnerskapsutredningen som grund för den nya lagstiftningen. Dels på grund av deras brist på förslag till en bättre lösning, men även för att den lagstiftningsteknik man valt visat sig fungera i Danmark och Norge. Således antog man PartnerskapsL samt de ändringar som föreslagits i Ärvdabalken (ÄB) och BrB.⁵³

Det fanns en önskan från bland annat partnerskapskommittén att man skulle kalla det för lagen om partnerskap och att istället för registrering av partnerskap använda sig av termen ”ingående av partnerskap”. Här höll inte lagutskottet med utan gick på samma linje som Danmark och Norge. Det vill säga att kalla det för registrerat partnerskap, vilket de fått från den engelska termen ”registered partnership”. För att undvika missförstånd menade lagutskottet att man borde använda sig av den i Danmark och Norge redan etablerade termen registrerat partnerskap i lagstiftningen.⁵⁴

3.7 Registrerat partnerskap idag

Lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap (PartnerskapsL) trädde i kraft 1 januari 1995. Den består av de tre kapitlen: registrering (kap. 1), upplösning (kap. 2) och rättsverkan (kap. 3). Lagen består totalt av 17 paragrafer. PartnerskapsL är en kopia av de regler som gäller för äktenskapet med några undantag. Merparten av den här korta lagen hänvisar

⁵¹ 1993/94:LU28 s. 8ff

⁵² 1993/94:LU28 s. 11

⁵³ 1993/94:LU28 s. 12f

⁵⁴ 1993/94:LU28 s. 13f

till de regler som finns i ÄktB. Den senaste ändringen i PartnerskapsL gjordes 2006 och här nedan tänkte jag redogöra för hur lagen ser ut idag.

I första kapitlet finns reglerna om förutsättningarna för en registrering av partnerskap. Det är enbart par av samma kön som kan registrera sitt partnerskap, 1 kap, 1§, PartnerskapsL. För att registrering ska få ske krävs att några förutsättningar är uppfyllda. En av partnerna måste antingen vara svensk medborgare eller ha haft sin hemvist i landet under de senaste 2 åren, 1 kap. 2§, punkt1-2, PartnerskapsL. De som ska ingå registrerat partnerskap måste enligt 1 kap. 3§ st. 1-5, PartnerskapsL, vara minst 18 år och får inte vara släkt i rakt upp- eller nedstigande led. Parterna får inte heller vara helsyskon. För registrering mellan halvsyskon krävs speciellt tillstånd av myndighet som anges i 15 kap. 1§, ÄktB. Rätten till prövning om registrering av partnerskap ska ske enligt svensk lag. Registrering får inte ske mellan partnerna om en av dem redan innan är gift eller registrerad partner. Adoptivförhållande ska likställas med släktskap.

Prövning om hinder av en registrering sker enligt 1 kap. 4-5§§, PartnerskapsL. En registrering ska ske i närvaro av vittnen, 1 kap. 6§, PartnerskapsL. Precis som vid ett äktenskaps ingående krävs det att båda partnerna är närvarande och ger sitt samtycke till en registrering. Sedan ska registreringsförrättaren förklara dem för registrerade partners. Skulle det inte ha gått till på ovanstående beskrivna sätt eller om förrättaren inte var behörig är partnerskapet ogiltigt. Ett ogiltigt registrerat partnerskap kan godkännas av regeringen, 1 kap. 7§, PartnerskapsL. Behörig registreringsförrättare och andra viktiga bestämmelser om registrerat partnerskap finns i 1 kap. 8-9§§, PartnerskapsL.

En upplösning sker om den ena partnern dör eller genom ett domstolsavgörande, 2 kap. 1§, PartnerskapsL. I 2 kap. 2-4 §§, lagen om partnerskap ange vilka regler som gäller och hur en upplösning ska behandlas i domstol.

Ett registrerat partnerskap har samma rättsverkningar som ett äktenskap men med ett fåtal undantag enligt 3 kap. 1§, PartnerskapsL. Den bestämmelse som gäller för makar om särbehandling av den ene maken på grund av dennes kön gäller inte för registrerade partners, 3 kap. 3§, PartnerskapsL. Bestämmelserna i förordning (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmyndarskap gäller inte heller de för registrerat partnerskap, 3 kap. 4§, PartnerskapsL.

4 Det nya äktenskapet, ett äktenskap för alla? – SOU 2007:17

Frågan om varför äktenskap mellan par av samma kön har fått en så stor aktualitet idag kan kopplas till hur äktenskap och kärlek uppfattas i vårt samhälle. Historiskt sett har äktenskapet haft betydelse för arvsrätten och den egendom man ägde. Äktenskapet har även haft betydelse för att stärka lojaliteten mellan släkterna och för att säkra blodsbanden, men också för att markera den sociala tillhörigheten och ens förpliktelser. Den betydelsen finns inte idag. Idag bygger äktenskapet på det egna valet och den personliga emotionella relationen mellan två personer. Det är ett civilkontrakt oavsett om vigseln är borgerlig eller kyrklig. Vi bestämmer själva vem vi gifter oss med och om vi vill upplösa äktenskapet om relationen inte fungerar.⁵⁵ Äktenskapet har stor betydelse när det gäller att visa att man hör ihop och att man har en varaktig relation, som man är villig att arbeta för.⁵⁶ Frågan, som utredningen tar ställning till, är om definitionen av det rättsliga äktenskapet ska, kan eller bör ändras så att det även omfattar par av samma kön.⁵⁷

4.1 Utredningens syfte

Utredningens huvuduppgift har varit att framlägga samtliga skäl såväl för som mot äktenskap mellan par av samma kön, samt att analysera dem för att kunna göra en bedömning om äktenskapet liksom nu endast ska vara förbehållet relationen mellan man och kvinna eller om det även ska komma att omfatta par av samma kön.⁵⁸ Äktenskapet har många betydelser, men i dagligt tal är äktenskapet en social institution för bland annat familjebildning. En annan viktig del av äktenskapets betydelse är det rättsförhållande, som syftar på förhållandet mellan en kvinna och en man, som har kommit överens om att gifta sig och således ha äktenskapet som rättslig form för sin samlevnad. På så vis existerar äktenskapet fram till dess att den ena maken dör eller man väljer att upplösa äktenskapet. Ett äktenskap är inte beroende av makarnas faktiska samlevnadsform. Ett rättsligt äktenskap föreligger oavsett om makarna har haft för avsikt att bilda familj eller bara dra nytta av någon av de förmåner som tillhör äktenskapet. Den gemensamma nämnaren i alla de olika betydelser, som äktenskapet idag har, är att det rör förhållandet mellan en kvinna och en man. De äktenskapsregler som finns i lagboken ska endast tillhandahålla lösningar på

⁵⁵ SOU 2007:17, s. 226

⁵⁶ SOU 2007:17, s. 227

⁵⁷ SOU 2007:17, s. 69

⁵⁸ SOU 2007:17, s. 15

praktiska problem, som kan uppstå inom äktenskapet. Tanken är att människor själva ska ha frihet att utforma sina liv och således själva välja samlevnadsform och bestämma de etiska normerna för sin samlevnad. Av denna anledning behandlas endast det rättsliga äktenskapet i utredningen om äktenskap mellan par av samma kön. Bedömningen bör ligga i att ta fram skälen för och mot samkönade äktenskap och inte göra en analys i vedertagen mening. Man har avgränsat utredningen till att grundas på det som sagts i den allmänna debatten och på information som på annat sätt kan anses vara allmängiltig.⁵⁹

4.2 Argument som förts för äktenskap mellan par av samma kön

Äktenskap mellan par av samma kön är en fråga som handlar om olika samlevnadsformer i relation till människors och samhällets behov. Därför anser utredningen att ett av de skäl som talar för att äktenskap ska vara möjligt för både heterosexuella och homosexuella par är likabehandlingsprincipen, samt det faktum att det är en mänsklig rättighet att få ingå äktenskap. Behovet av juridisk och ekonomisk trygghet är att anse som lika stor för heterosexuella som homosexuella par.⁶⁰ Äktenskapet står för ett förbund och en vilja att ingå en livslång relation med någon. Det är en symbol och har en stor social betydelse. Denna handling borde vara möjlig även för par av samma kön.⁶¹ Ett annat skäl som talar för att tillåta äktenskap mellan par av samma kön är att det på de övriga områdena inom familjerätten, till exempel när det gäller adoptionsregler, rätten till assisterad befruktning med mera, har man likställt heterosexuella och homosexuella. Det vore svårt att motivera en fortsatt särbehandling i frågan om rätten till äktenskapet. Det faktum att man inte förändrar bidrar till att fördomar och särbehandling av homosexuella par fortsätter.⁶²

4.3 Argument som förts mot äktenskap mellan par av samma kön ⁶³

Äktenskapet har sedan en lång tid tillbaka varit en juridisk och social institution för samlevnad mellan en kvinna och en man i vilken barn ska födas och växa upp. Att öppna äktenskapet till att omfatta även par av samma kön borde således strida mot den allmänna uppfattningen om

⁵⁹ SOU 2007:17, s. 218f

⁶⁰ SOU 2007:17, s. 221

⁶¹ SOU 2007:17, s. 226f

⁶² SOU 2007:17, s. 222

⁶³ I detta kapitel har denna källa använts: SOU 2007:17, s. 223f

äktenskapets innebörd. Av de skäl som framförts mot är framförallt diskussionen kring äktenskapet, som en institution för barnafödande, som är starkast. Eftersom en relation mellan homosexuella par inte kan generera i några gemensamma biologiska barn kan det inte heller anses vara diskriminerande att inte låta par av samma kön ingå äktenskap.

Ett annat argument är att det inte är en mänsklig rättighet att alla samlevnadsformer betecknas som äktenskap och att värdet av att leva i en annan samlevnadsform inte kan förringas bara på den grund att äktenskapet är förbehållet förhållandet mellan kvinna och man. Det finns även de som påpekat att genom att utvidga begreppet äktenskap till att även omfatta par av samma kön kan det kanske i framtiden bidra till att även andra samlevnadskonstellationer kan inkluderas i äktenskapet.

Inom de olika trossamfunden är det ett stort problem att samkönade äktenskap strider mot deras trosuppfattning. Äktenskapet är ett sakrament, som är instiftat av Gud till kvinna och man och vars karaktär således inte är överförbar till par av samma kön. Trossamfunden kan godta en parbildning för både heterosexuella och homosexuella par så länge ordet äktenskap inte används i lagstiftningen utan att man istället väljer en neutral term såsom samlevnad.

En ändring i äktenskapsreglerna bör endast ske om det är väl förankrat hos allmänheten att par av samma kön ska likställas med par av olika kön. Det kan heller inte anses vara klarlagt att det är nödvändigt med en sådan lagändring, eftersom vi har PartnerskapsL som i princip innehåller samma rättsverkningar som ett äktenskap. En annan åsikt är att en lagändring inte bör ske förrän det finns ett internationellt erkännande i frågan om samkönade äktenskap.

4.4 Utredarens bedömning av de skäl som framlagts

Den argumentation som förts har tagit sikte på äktenskapet som en form för familjebildning och den traditionella uppfattningen om äktenskapet har dominerat, särskilt då inom trossamfunden. Lagstiftaren kan inte diktera trossamfundens uppfattning om äktenskapet. Däremot måste lagstiftaren ta hänsyn till äktenskapet, som en viktig del av familjebildningen, men utan att för den sakens skull tala om hur den ska se ut. Det är av den anledning som dagens ÄktB är utformad att ge praktiska lösningar på problem i makarnas förhållande utan etiska värderingar och normer. Definitionen av äktenskapet, som lagstiftaren använder, är inte den enda, men den som bör användas när man ska ta ställning till rätten att låta par av samma kön ingå äktenskap.⁶⁴

⁶⁴ SOU 2007:17, s. 228

När det gäller de internationella åtaganden, som Sverige har gentemot bland annat FN och EU, kan de inte anses utgöra ett hinder mot att tillåta äktenskap mellan par av samma kön. Slutsatsen blir att det är upp till konventionsstaterna att på nationell nivå lagstifta hur rättigheten till äktenskap ska utformas. Det finns inget i konventionerna som hindrar att man i nationell lagstiftning tillåter samkönade äktenskap. Däremot garanterar de endast de heterosexuellas rätt att ingå äktenskap.⁶⁵

Det framhålls i utredningen att den enda säkra skillnaden mellan homosexuella och heterosexuella är att de homosexuella dras till personer av samma kön. Behovet av kärlek, omtanke, lojalitet och omsorg är detsamma oavsett den sexuella läggningen. Det kan heller inte anses finnas någon skillnad i behovet av att visa sina känslor utåt, genom att leva i ett varaktigt och ömsesidigt förpliktande förhållande. Trots att rättsverkningarna mellan ett registrerat partnerskap och äktenskap inte skiljer sig nämnvärt så har äktenskapet idag ett högre symbolvärde. Äktenskapets betydelse har trots stora förändringar i samhället ett större värde i det allmänna medvetandet än vad ett registrerat partnerskap har. En möjlighet för homosexuella att ingå äktenskap ökar inte enbart värdet för deras förhållande utan kan leda till en ändring av omgivningens inställning gentemot homosexuella och deras förhållande.⁶⁶

Att äktenskapet idag inte står öppet för homosexuella är dock inte att anse som diskriminering på grund av sexuell läggning i regeringsformen (RF) eller Europakonventionen, men det är en form av särbehandling.⁶⁷

Den traditionella betydelsen av ett äktenskap borde inte vara avgörande för om par av samma kön ska kunna ingå äktenskap eller inte. I länder såsom Nederländerna, Belgien, Spanien, Kanada och Sydafrika har detta inte ansetts utgöra ett hinder för äktenskap mellan par av samma kön. ÄktB bygger idag på neutralitet i fråga om hur makarna förhåller sig till varandra. Vi väljer själva vem vi gifter oss med. Och de regler vi har om hinder mot ett äktenskap kan inte anses strida mot principen om valfrihet.⁶⁸

4.5 Ordet

Ordet äktenskap har funnits i det svenska språket sedan länge och härstammar från medeltidstyskan. Ordet syftar på något som tillkommit i laga ordning. I den betydelsen är ordet besläktat med till exempel äkta maka, äkta hälft och äkta börd.⁶⁹

⁶⁵ SOU 2007:17, s. 229

⁶⁶ SOU 2007:17, s. 230

⁶⁷ SOU 2007:17, s. 231

⁶⁸ SOU 2007:17, s. 231

⁶⁹ SOU 2007:17, s. 232

Det kan vara svårt att inte använda ordet äktenskap eftersom det betecknar förhållandet mellan två makar. Att byta ut ordet äktenskap mot till exempel giftermål skulle bli fel då giftermål syftar till själva ingåendet av äktenskapet. Ordet äktenskap har sedan länge varit ett ord, som används i dagligt tal och ett byte kan uppfattas som onödig. För övrigt skulle de som är gifta idag plötsligt tvingas byta benämningen på sin valda samlevnadsform. Det vore även ur internationell synpunkt svårt att ändra begreppet äktenskap, eftersom det är väletablerat och en ändring lätt skulle kunna missuppfattas. Det skulle även kunna bli fråga om ett långt översättningsarbete i de olika internationella rättsakterna, som i slutändan ändå skulle kunna leda till tolkningssvårigheter.⁷⁰

Terminologin är inte bindande för trossamfunden utan definitionen gäller det rättsliga äktenskapet. Trossamfunden blir främst berörda av konsekvenserna om de tvingas utvidga äktenskapet, som begrepp, genom att tvinga dem att viga par av samma kön.⁷¹

4.6 Familjebildning

Äktenskapet, som ram för familjebildningen i samhället, har stor betydelse. Familjen ses som en grundläggande enhet i samhällsbyggnaden och äktenskapet, som borgar för en stabil familj. Äktenskapet är med andra ord en viktig del av fortplantningsfunktionen i vårt samhälle. Nu är emellertid inte äktenskapet bara till för dem som skaffar barn. Det finns inga krav på att skaffa barn inom ett äktenskap. Således borde inte den faktorn att homosexuella par inte kan skaffa gemensamma biologiska barn vara ett skäl till att inte ändra lagen om äktenskap till att omfatta par av samma kön.⁷²

Om ett äktenskap mellan par av samma kön skulle var till skada för barnens intresse talar det starkt mot att ett sådant äktenskap skulle godkännas. Det finns däremot inget som talar för detta i den något begränsade forskning som man gjort på området.⁷³ Det man vet är att det idag lever ett stort antal barn i homosexuella familjer och att antalet förmodligen bara kommer att öka med tanke på homosexuella pars möjlighet att till exempel adoptera barn. Det är således viktigt att det inte görs någon skillnad mellan barn som lever i olika typer av samlevnadsformer, så att de barn som lever inom ett äktenskap värderas högre än de som lever med föräldrar i ett registrerat partnerskap. Det blir enklare och tydligare för barn om det finns en möjlighet för homosexuella och heterosexuella par att leva i likadana samlevnadsformer. Det finns inget som pekar på att barn i homosexuella familjer inte får sina behov tillgodosedda. Det finns inget som pekar på att deras utveckling, anpassning och välbefinnande skulle vara annorlunda än

⁷⁰ SOU 2007:17, s. 232f

⁷¹ SOU 2007:17, s. 233

⁷² SOU 2007:17, s. 233f

⁷³ SOU 2007:17, s. 234

för barn i heterosexuella familjer. Däremot utvecklar barn som växt upp i homosexuella familjer mindre könsstereotypa beteenden.⁷⁴ Dessutom har den svenska lagstiftningen genom ändringar av adoptionsreglerna, samt möjligheten till assisterad befruktning gjort det möjligt för homosexuella att bilda en kärnfamilj. Det bör även framhållas att den svenska lagstiftningen har skilda regler för förhållandet mellan makar och förhållandet mellan förälder och barn i ÄktB respektive Föräldrabalken (FB). Detta innebär att barnperspektivet i första hand hamnar inom ramen för FB:s regler och inte är ett moment i det äktenskapsrättsliga regelsystemet. Med bakgrund härav ger barnperspektivet inte någon egentlig vägledning när det gäller frågan om äktenskap mellan par av samma kön. Om det är så att barn, vars föräldrar lever inom ett äktenskap, känner större trygghet bör man kanske ställa sig frågan varför barn i familjer med föräldrar av samma kön inte ska jämföras med barn till gifta heterosexuella föräldrar.⁷⁵

Det är inte fråga om att ett äktenskap skulle kunna omfatta personer som är vänner eller syskon eller fler än två. Den enda skillnaden är att två personer av samma kön ska kunna ingå äktenskap med varandra. Inte heller kommer den ekonomiska funktionen eller skyddsfunktionen att påverkas då den är samma för registrerade partners som makar i ett äktenskap.⁷⁶

Är en lagändring nödvändig? Eftersom den idag gällande PartnerskapsL finns och omfattar i princip samma rättsverkningar, som ett äktenskap, är det inte en nödvändig lagändring. Däremot får det anses ligga i tiden och vara samhällets uppfattning att en sådan lagändring bör ske.⁷⁷

4.7 Den nya utformningen av ÄktB

Utredaren anser att man bör ändra 1§, 1 kap. ÄktB så att äktenskap kan ingås antingen mellan en kvinna och en man, mellan två kvinnor eller mellan två män. De regler som idag gäller för äktenskap ska vara tillämpliga på alla äktenskap och inte vara undantagna just för heterosexuella äktenskap. Dock ska faderskapspresumtionen i 1§, 1 kap. FB gälla endast i de fall då modern är gift med en man vid barnets födelse. I övrigt ska bestämmelserna i ÄktB ges en könsneutral utformning.⁷⁸

När det gäller anknytningskravet, som idag finns i 2§, 1 kap. PartnerskapsL, bör den tas bort vid en ändring till en könsneutral ÄktB. För det första för att äktenskapet trots allt ses som ett rättsinstitut. För det andra på grund av att de andra länderna, som tillåter äktenskap mellan par av samma kön, inte har ett speciellt anknytningskrav. Efter att PartnerskapsL antogs har även andra länder öppnat möjligheten för homosexuella par att registrera sitt

⁷⁴ SOU 2007:17, s. 225f

⁷⁵ SOU 2007:17, s. 234f

⁷⁶ SOU 2007:17, s. 235

⁷⁷ SOU 2007:17, s. 236

⁷⁸ SOU 2007:17, s. 237

partnerskap. De anknytningskrav som finns i Nederländerna, Spanien och Belgien gäller både heterosexuella och homosexuella par som önskar ingå äktenskap.⁷⁹

Vid hindersprövningen av ett äktenskap bör benämningen bli könsneutral. I övrigt kan den se ut och innehålla de regler som den gör idag. Det kan inte anses finnas några skäl till att göra några undantag för par av samma kön som önskar att ingå äktenskap, förutom när det gäller faderskaps-presumtionen vars utformning bör förbli densamma. Denna fråga är dock under behandling.⁸⁰

4.8 Övergångsordningen för registrerade partners

PartnerskapsL ska upphöra när ändringarna i ÄktB träder i kraft. Ett partnerskap, som är registrerat här i landet och som inte upplösts, gäller då som ett äktenskap. Det finns ingen anledning att ha kvar PartnerskapsL vid en ändring av ÄktB eftersom rättsverkningarna för ett registrerat partnerskap i princip är samma som i ett äktenskap.⁸¹

Det som skulle tala för att skapa en särskild övergångslösning är att vissa par kanske inte vill vara gifta utan registrerade partners bland annat för att det i större utsträckning erkänns utomlands än vad ett homosexuellt äktenskap skulle göra. Det finns dock anledning att anta att i de länder där äktenskap mellan par av samma kön inte erkänns kommer de dock att ges samma rättsverkningar som det nationella registrerade partnerskapet. En nackdel med en övergångslösning är att det blir två rättsligt reglerade samlevnadsformer, som inte nämnvärt skiljer sig åt. Av denna anledning bör ett tidigare registrerat partnerskap som ingåtts här i landet och som inte är upplöst bli ett äktenskap.⁸²

⁷⁹ SOU 2007:17, s. 239

⁸⁰ SOU 2007:17, s. 242

⁸¹ SOU 2007:17, s. 243

⁸² SOU 2007:17, s. 243f

5 Delade uppfattningar – några nedslag i andra länders äktenskapsrätt

För närvarande är det inte möjligt för par av samma kön att ingå äktenskap med varandra i något av de nordiska länderna men alla har däremot i sin lagstiftning infört möjligheten att registrera sitt partnerskap. I övriga världen är det bara Nederländerna, Belgien, Spanien, Kanada, Sydafrika och delstaten Massachusetts i USA, som tillåter äktenskap mellan par av samma kön.⁸³

5.1 Nederländerna⁸⁴

“Een Huweljik kan worden aangegaan door twee personen van verschillend of van gelijk geslacht” – “Ett äktenskap kan ingås mellan två personer av olika eller samma kön.”

Den 1 januari 1998 infördes möjligheten till registrerat partnerskap i Nederländerna, som ett alternativ till äktenskapet. Möjligheten att registrera sitt partnerskap var inte enbart en samlevnadsform för homosexuella par utan även för heterosexuella par. En tredjedel av de som registrerade sitt partnerskap under 1998 till 2001 var man och kvinna. Reglerna för ett registrerat partnerskap och ett äktenskap är ungefär desamma, det vill säga det är samma rättigheter och skyldigheter som gäller.

I mitten av 1980-talet frågade den nederländska homorörelsen om regeringen kunde införa äktenskap mellan par av samma kön. Men det var först 1995 som parlamentet tillsatte en grupp för att utreda denna möjlighet. Utredningen blev klar 1997 och man kom fram till att ett rättsligt äktenskap mellan par av samma kön var möjligt att genomföra. 1998-års nya regering lovade att ta tag i det, men frågan togs upp i parlamentet först år 2000. Förslaget röstades igenom och blev till den lag som trädde i kraft 1 april 2001.

Nederländerna har tillåtit äktenskap mellan par av samma kön sedan 1 april 2001 och var det första landet i världen att införa en sådan lag.

⁸³ SOU 2007:17, s. 147

⁸⁴I detta kapitel har denna källa använts (om ej annat anges)
http://en.wikipedia.org/wiki/Same-sex_marriage_in_the_Netherlands
2007-12-10 kl 14.52

Äktenskap mellan par av samma kön är likställda med äktenskap mellan par av olika kön i princip alla avseenden med ett fåtal undantag. Ett undantag gäller föräldraskapet till ett barn. I ett äktenskap med två kvinnor där den ena kvinnan föder ett barn är den andra kvinnan inte automatiskt förälder till barnet. Det krävs att den andra kvinnan adopterar barnet för att hon ska anses som förälder till detta. En ändring av denna princip är under arbete. När det gäller adoption är det enbart heterosexuella par som gemensamt kan adoptera barn, som kommer från andra länder. Däremot kan par, oavsett civilstatus och kön, adoptera barn som varaktigt är bosatta i Nederländerna.⁸⁵

I Nederländerna är det enbart den borgerliga vigseln, som är juridiskt bindande. Äktenskapet kan efter den borgerliga ceremonin välsignas i kyrkan om paret önskar det. Det är upp till varje trossamfund att besluta om och hur välsignelseakten ska se ut. Det finns ingen skyldighet för trossamfunden att ge par, oavsett kön, sin välsignelse. Ett äktenskap får endast välsignas i kyrkan efter det att den borgerliga ceremonien är genomförd. Anledningen till detta är att försäkra paret om att de är lagligt är gifta.⁸⁶

Som skäl för äktenskap mellan par av samma kön hävdade man att en sådan lagändring skulle bidra till jämställdhet och ickediskriminering. Av dessa skäl var det det första som var avgörande för att den nederländska staten genomförde lagändringen. De argument som fördes mot äktenskap mellan par av samma kön var framförallt religiöst grundade. Oppositionen menade även att en sådan lagändring skulle kunna förändra äktenskapet som institut på ett fundamentalt sätt, samt att ett sådant äktenskap inte skulle erkännas i andra länder.⁸⁷

I Nederländerna kan man förutom att ingå äktenskap välja att registrera sitt partnerskap eller ingå ett samlevnadsavtal. Ett samlevnadsavtal kan gälla för två eller fler personer. Det reglerar de legala konsekvenserna för parternas inbördes förhållande. Ett sådant avtal kan även ingås mellan registrerade partners eller äkta makar.⁸⁸

Ett registrerat partnerskap kan omvandlas till ett äktenskap och vice versa. Man ansöker om en ändring genom en särskild handling som finns hos vigselförrättaren. Omvandlingens rättsverkningar påverkas endast av de regler som gäller för den nya samlevnadsformen.⁸⁹

⁸⁵ http://travel.state.gov/family/adoption/country/country_425.html 2008-02-04, kl.12.15

⁸⁶ SOU 2007:17, s. 161

⁸⁷ SOU 2007:17, s. 164

⁸⁸ SOU 2007:17, s. 164

⁸⁹ SOU 2007:17, s. 165

5.2 Norge

I Norge infördes registrerat partnerskap den 1 augusti 1993 och var tänkt som en parallell samlevnadsform till äktenskapet. Ett registrerat partnerskap har samma rättsverkningar i frågor om arv, förmögenhetsförhållande, skatt och försäkring, som ett äktenskap.⁹⁰

Den norska kyrkan erkänner generellt inte registrerat partnerskap men det finns vissa präster som utför välsignelser av registrerade partners efter partnerskapets ingående. Partnerskapslagen i Norge tillåter inte registrerade partners att adoptera eller använda assisterad befruktning. Den icke-biologiska föräldern i ett äktenskap mellan par av samma kön omfattas inte heller av faderskapspresumtionen.⁹¹

I maj i år kom den norska regeringen med ett förslag om äktenskap mellan par av samma kön. Det norska lagförslaget hänvisar i vissa delar till den svenska utredningen om äktenskap mellan par av samma kön.⁹²

Anledningen till en lagändring är att säkra de homosexuellas rättigheter och livskvalitet. Det skulle innebära en större möjlighet för homosexuella att leva öppet, men också hjälpa till i arbetet att motverka diskrimineringen gentemot homosexuella.⁹³

Det norska förslaget om äktenskap mellan par av samma kön innehåller även förslag på ändring när det gäller adoption, assisterad befruktning och införande av ett automatiskt föräldraskap för lesbiska par som fått barn inom äktenskapet genom assisterad befruktning.⁹⁴

Förslaget ger möjlighet att låta kyrkan själv bestämma om de vill viga även homosexuella par.⁹⁵

Den norska äktenskapslagen, som den ser ut idag, bör ändras till att omfatta även par av samma kön. I den norska partnerskapslagen finns det krav på att paret, som önskar att registrera sitt partnerskap måste vara homosexuella.

⁹⁰ http://no.wikipedia.org/wiki/Registrert_partnerskap 2007-12-10 kl. 15.29

⁹¹ http://no.wikipedia.org/wiki/Registrert_partnerskap 2007-12-10 kl. 15.29

⁹² <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/Hoyringar/hoeringsdok/2007/Felles-ekteskapslov-pa-horing/-2.html?id=467529>

2007-12-10 kl. 15.56

⁹³ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/pressemeldinger/2007/Felles-ekteskapslov-pa-horing.html?id=467565> 2007-12-10 kl. 15.40

⁹⁴ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/pressemeldinger/2007/Felles-ekteskapslov-pa-horing.html?id=467565> 2007-12-10 kl. 15.40

⁹⁵ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/pressemeldinger/2007/Felles-ekteskapslov-pa-horing.html?id=467565> 2007-12-10 kl. 15.40

Ett krav på att vara heterosexuell finns det däremot inte i äktenskapslagen. I det nya förslaget önskar man således behålla den gamla formuleringen i äktenskapslagen, som inte har krav på parets sexuella läggning, vid en eventuell lagändring.⁹⁶

Vid ett antagande av en könsneutral äktenskapslag kommer den norska partnerskapslagen att upphävas och ett registrerat partnerskap får istället formen av ett äktenskap.⁹⁷

5.3 Irland ⁹⁸

I Irland erkänns varken registrerat partnerskap eller äktenskap mellan par av samma kön och rättsregler för ogifta sammanboende personer är i princip obefintliga, oavsett parets sexuella läggning.

Homosexualiteten avkriminaliserades 1993 på Irland men det var först 2003 som lagstiftarna på Irland började arbeta för att utveckla de homosexuellas rättigheter. Stödet för de homosexuella har ökat och 80 % av den irländska befolkningen kan idag acceptera en möjlighet för homosexuella att registrera sitt partnerskap. En majoritet av dessa kan även tänka sig att ta ytterligare ett steg och tillåta äktenskap mellan par av samma kön.

Ett argument som förts för ett införande av registrerat partnerskap på Irland är att det skulle bidra till jämställdheten. Ett annat skäl för att tillåta registrerat partnerskap är för att homosexuella par på samma sätt som äkta makar ska kunna åtnjuta en viss ekonomisk och social trygghet.

Den nuvarande regeringen har på sin agenda lagt till att de senast 31 mars 2008 ska ha infört en lagändring, som ger homosexuella par möjlighet att registrera sitt partnerskap civilt.

⁹⁶ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/Hoyringar/hoeringsdok/2007/Felles-ekteskapslov-pa-horing/-2.html?id=467529>

2007-12-10 kl. 15.56

⁹⁷ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/Hoyringar/hoeringsdok/2007/Felles-ekteskapslov-pa-horing/-2.html?id=467529>

2007-12-10 kl. 15.56

⁹⁸ I detta kapitel har denna källa använts:

http://en.wikipedia.org/wiki/Recognition_of_gay_unions_in_Ireland 2007-12-10 kl. 16.23

6 Sammanfattning och Analys

Äktenskapet är en av samhällets grundstenar, men är det en rätt för alla? Bör äktenskapet fortsätta att vara privilegierat kvinna och man eller är det dags att införa ett könsneutralt äktenskap? Än så länge kan man bara diskutera dessa frågor och det görs det flitigt i debatten om äktenskap mellan par av samma kön.

6.1 Återblick: Äktenskapet som institution - från sakrament till kontrakt

Bondesamhällets sedvanerätt var under lång tid en av äktenskapets grundstenar. Den delade upp giftermålet i tre delar: förhandling, trolovning och verkställande. Äktenskapet var en privat angelägenhet och var ett viktigt ekonomiskt och maktpolitiskt band mellan släkterna. Ett beslut om äktenskap fattades därför av de vuxna.

En av de stora förändringarna på äktenskapets område kom med kristendomens intåg i Sverige. Kyrkan ansåg att ett äktenskap var en offentlig angelägenhet och skulle förrättas av någon av kyrkans vigselförrättare. Kyrkan ville kontrollera eventuella hemliga äktenskap samt folkets sexualitet. Äktenskapet var ett av kyrkans sakrament instiftat av Gud, för förhållandet mellan kvinna och man. Trots kyrkans inblandning redan under medeltiden kom den kyrkliga vigseln att bli obligatorisk först vid införandet av 1734-års lag. Det så kallade "traditionella" äktenskapet fanns dock kvar i viss utsträckning fram till 1915, då lagen om ingående och upplösning av äktenskap ändrades. Med 1734-års lag började man även tala om ett "samhällskontrakt" för äktenskapet. Detta innebar att den tidigare släkt- och ståndsbaserade regleringen fick ta några steg tillbaka. Det blev nu makarna som fick stå i centrum. Maken hade inte längre något ansvar för den släkt han gift in sig i. Vidare fick man nu gifta sig mellan ståndsgrensarna.

Nästa förändring kom under 1800-talets senare hälft då man gjorde det möjligt för vissa grupper som inte tilläts kyrklig vigsel att ingå ett civiläktenskap. Den borgerliga vigseln kom aldrig att få en obligatorisk karaktär men finns kvar än idag som ett alternativ till den kyrkliga vigseln.

Den "nya" Giftermålsbalken kom 1920 och med den en önskan om ett mer jämställt äktenskap och mannens överhöghet gentemot kvinnan togs bort. 1960 började man diskutera möjligheten till fritt val av samlevnadsform men det var först på 1980-talet som man gjorde en omfattande utredning som sedan ledde fram till lagen om sambors gemensamma hem.

Äktenskapet har gått från att vara ett arrangemang starkt sammanknutet med arv, försörjning och släktens gemensamma intressen till att idag vara en viktig del av den personliga relationen mellan makarna med fortsatt stor betydelse för arv och försörjning. Äktenskapet är idag ett kontrakt mellan två personer som önskar att ingå äktenskap med varandra. Förr var äktenskapet ett kontrakt mellan två familjeöverhuvud som önskade sammanviga sina släkter för att utöka eller bibehålla sin makt och för att föra släkten vidare.

Således kan man säga att äktenskapets historia är präglad av kontinuitet. De förändringar som har skett har varit långsamma och relativt små. De stora förändringarna inom äktenskapsrätten kom först på 1900-talet. Då förändrades inte bara reglerna kring äktenskapets ingående och upplösande utan man utökade även möjligheterna till att leva tillsammans med ytterligare en samlevnadsform i form av sambor.

Äktenskapet har gått från att vara ett kontrakt mellan friaren och giftomannen till att bli ett heligt sakrament och kyrkans angelägenhet, för att sedan återgå till ett kontrakt men då mellan kvinna och man, det vill säga de blivande makarna.

Den viktigaste gemensamma faktorn för äktenskapet i alla tider är att det avser förhållandet mellan kvinna och man. Äktenskapet är enbart något som heterosexuella par kan ingå.

Den största förändringen på äktenskapets område är kanske just den som presenterades i utredningen om äktenskap mellan par av samma kön?

6.2 Återblick: Garderobens olika skepnader

Homosexualitet har jämförts med incest, tidelag, våldtäkt och sexuellt utnyttjande av minderårig i den svenska lagstiftningen och fram till 1944 var det kriminellt att ha homosexuella relationer. Istället för ett totalförbud införde riksdagen därefter olika åldersgränser för homosexuella handlingar med personer under 15, 18 respektive 21 år med olika straffskalor. Anledningen till dessa komplicerade åldersgränser var att man var rädd för att man genom tidigt homosexuellt leverne skulle förleda ungdomen, framförallt pojkarna, till ett fortsatt homosexuellt leverne. Mellan avkriminaliseringen och åldersutjämningen gick det 34 år, från 1944 till 1978. Trots att man avkriminaliserade den homosexuella relationen ansågs det vara en mental sjukdom och det var först 1979 som socialstyrelsen strök homosexualitet ur sjukdomsregistret.

Det var först på 1970-talet som arbetet kring de homosexuellas rättigheter tog fart i den svenska politiken. Man kom fram till att par av samma kön

mycket väl kunde vara en acceptabel samlevnadsform men att det krävdes en viss förändring i synen på de homosexuella och deras rättigheter. Detta ledde till att man 1978 tillsatte en utredning vars uppgift var att redogöra för de homosexuellas situation i samhället. Denna utredning blev klar 1984 och publicerades under rubriken ”Homosexuella och samhället” även kallad för ”homosexutredningen”. Den kom att bli ett av de mest betydelsefulla arbetena för legitimering av homosexualitet i Sverige. Trots diskussioner om ett könsneutralt äktenskap så ledde homosexutredningen emellertid istället fram till att man 1987 införde lagen om homosexuella sambor, diskrimineringsförbudet samt bastuklubbslagen. Bastuklubbslagen hade till syfte att ta bort de lokaler dit folk gick för att träffas och ha sex för att på så vis minska spridningen av aids. Lagen fick ingen större effekt men togs ändå inte bort förrän 2004.

1991 tillsatte regeringen en partnerskapskommitté för att utreda möjligheten för homosexuella att registrera sitt partnerskap. Kommitténs arbete kom att bli omfattande men de var inte eniga, vilket ledde till att lagutskottets betänkande blev avgörande för införandet av PartnerskapsL som trädde i kraft 1995. PartnerskapsL har i princip samma rättsverkningar som ett äktenskap förutom vissa undantag.

Homosexuellas rättigheter har förändrats radikalt under 1900-talet från att vara kriminellt till att bli lagligt. Anledningen, att det har tagit tid att få till en laglig syn på homosexualitet, beror bland annat på traditionalism och religion, men kanske framförallt rädsla för något som man inte vet vad det är eller innebär.

Det har skett en hel del förändringar även nu på 2000-talet. Till exempel blev det 2003 möjligt för registrerade partners att gemensamt adoptera barn och 2004 blev sambolagstiftningen könsneutral (SamboL). Under 2007 kom en utredning om föräldraskapet vid assisterad befruktning⁹⁹ men framförallt utredningen om äktenskap mellan par av samma kön. Trots att det tog lång tid för lagstiftaren att hitta vägen till att införa diskrimineringsförbud, få till stånd en utjämning av åldersgränser, att få en lagstiftning för homosexuella sambor, samt få till stånd en registrering av partnerskap, så är det kanske dags att införa en könsneutral ÄktB och låta homosexuella par kunna få samma status som heterosexuella i samhället.

6.3 Återblick: SOU 2007:17 och äktenskap mellan par av samma kön.

Frågan om ett könsneutralt äktenskap är aktuellt idag på grund av den utveckling som har skett kring äktenskapets betydelse och även på grund av den förändring som har skett kring de homosexuellas rättigheter under

⁹⁹ SOU 2007:3 Föräldraskap vid assisterad befruktning

1900-talet och 2000-talet. Äktenskapet bygger i Sverige framförallt på det egna valet och den emotionella relationen mellan två personer och det är inte upp till staten att värdera människors val av samlevnadsform. Så frågan är om det rättsliga äktenskapet ska, borde eller bör ändras till att omfatta även par av samma kön.

När lagstiftaren står inför ett förslag på en ändring av lagen förutsätts det att det görs en bedömning av skäl som talar såväl för som mot en lagändring för att kunna fatta det bästa möjliga beslutet. Så har det även gjorts i utredningen om äktenskap mellan par av samma kön.

Ett av de starkaste argumenten för äktenskap mellan par av samma kön är likabehandlingsprincipen. Idag gör man skillnad på heterosexuella och homosexuella par genom att ha äktenskap respektive registrerat partnerskap. Genom att införa ett könsneutralt äktenskap skulle man i alla fall i detta avseende inte särbehandla de homosexuella i samhället. Likabehandlingsprincipen är inte bara det tyngsta argumentet för äktenskap mellan par av samma kön i Sverige, utan det var det argument som var avgörande för införandet av samkönat äktenskap i Nederländerna, vilket skedde 2001. Även i Norges utredning om en könsneutral äktenskapslagstiftning finns likabehandlingsprincipen med i argumenten för en sådan lagändring.¹⁰⁰ På Irland är jämställdhet och likabehandling ett viktigt argument när de nu står inför en eventuell möjlighet för homosexuella att registrera sitt partnerskap.

Ett annat viktigt skäl för att införa en könsneutral ÄktB är att det är en mänsklig rättighet att få ingå äktenskap. Samtidigt garanterar de internationella konventionerna endast heterosexuella par möjligheten att ingå äktenskap. Det finns ett behov av en juridisk och ekonomisk trygghet när man lever i ett förhållande oavsett om man är heterosexuell och homosexuell. På familjerättens område har man redan likställt homosexuella med heterosexuella i reglerna om adoption och rätten till assisterad befruktning, således är en fortsatt särbehandling på äktenskapets område knappast att anse såsom motiverad.

Det starkaste argumentet mot ett införande av äktenskap mellan par av samma kön är argumentet om barnperspektivet. Ett äktenskap är ett samhällsinstitut för en kvinna och en man i vilket barn ska födas och växa upp. Eftersom homosexuella inte kan få gemensamma biologiska barn kan det inte anses vara diskriminering att inte låta homosexuella par ingå äktenskap med varandra. Ett annat argument är att ett äktenskap mellan par av samma kön strider mot de olika trossamfundens trosuppfattning. Trossamfunden är däremot villiga att godta en parbildning för både heterosexuella och homosexuella par om man ändrar på ordet äktenskap och istället använder en neutral term såsom samlevnad.

¹⁰⁰ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/Hoyringar/hoeringsdok/2007/Felles-ekteskapslov-pa-horing/-2.html?id=467529> 2007-12-10 kl. 15.56

Det känns naturligt att när man kommit så här långt ställa sig frågan om en ändring till en könsneutral ÄktB är nödvändig? Det är inte klarlagt att det skulle vara nödvändigt att göra en lagändring men det får anses ligga i linje med samhällets utveckling och framförallt i arbetet att öka jämställdheten mellan heterosexuella och homosexuella i det svenska samhället.

6.4 Diskussion

Om det registrerade partnerskapet i princip har samma innebörd som ett äktenskap varför ska vi då ändra lagen? Man skulle lika gärna kunna fråga sig varför vi inte gör en lagändring om ett äktenskap och ett registrerat partnerskap i princip har samma innebörd. En ändring av lagen skulle kunna bidra till ökad jämställdhet mellan heterosexuella och homosexuella par. Således talar det för att man bör ändra ÄktB till att även omfatta par av samma kön. Äktenskapet har även ett högre symbolvärde än vad ett registrerat partnerskap har, vilket gör att det blir en skillnad mellan de olika samlevnadsformerna. Den enda säkra skillnaden mellan hetero- och homosexuella, som man genom forskning har kunnat slå fast, är att man som heterosexuell attraheras av någon av det motsatta könet och att man som homosexuell attraheras av någon med samma kön. Kärleken är densamma och själva samlevnadsformen för denna kärlek borde då också vara samma.¹⁰¹

6.4.1 Barnperspektivet

Det är intressant hur man resonerar kring frågan om barn och äktenskap. Barnperspektivet är ett argument som används mot äktenskap mellan par av samma kön men det finns inte något egentligt krav på att fortplanta sig inom ett äktenskap. Äktenskapet är ett rättsförhållande som beskriver relationen mellan en kvinna och en man. De regler som reglerar förhållandet mellan förälder och barn finns i FB. Således borde det inte vara ett problem att ändra ÄktB till att även omfatta par av samma kön. Argumentet faller även på grund av de ändrade regler som möjliggör adoption och assisterad befruktning för homosexuella par. Det är visserligen sant att homosexuella par inte kan få gemensamma biologiska barn, men det är inte så att det svenska samhället på grund av att låta homosexuella par ingå äktenskap med varandra skulle leda till att den svenska populationen skulle dö ut.

Frågan om äktenskap mellan par av samma kön är väldigt känslig. Det var enklare att acceptera homosexuella par som föräldrar än som äkta makar, vilket till exempel syns i rätten till adoption för registrerade partners. Det var lättare att tillåta homosexuella att adoptera och blanda in en tredje part i

¹⁰¹ SOU 2007:17, s. 235f

deras förhållande än att låta homosexuella par ingå äktenskap med varandra, vilket enbart är ett förhållande mellan två personer.

6.4.2 Svenska kyrkans blandade känslor

Det är framförallt trossamfunden som är kritiska mot ett äktenskap mellan par av samma kön och i underremissen från Svenska Kyrkan till utredningen om äktenskap mellan par av samma kön går åsikterna i frågan isär. De som är för ett samkönat äktenskap menar att det innebär en särbehandling att inte låta äktenskapet stå öppet även för homosexuella samt att barn ska ha samma möjlighet att växa upp inom ett äktenskap oavsett om de har heterosexuella eller homosexuella föräldrar. De menar även att samhället inte längre kan ha regler som särbehandlar homosexuella personer då äktenskapet dels är en privat angelägenhet men även en mänsklig rättighet. Dessutom är homosexuella en grupp som har osynliggjorts i samhället, något som kyrkan varit med och bidragit till. Svenska Kyrkan ska bejaka och framhålla betydelsen av trohet och livslång kärlek och inte döma ut den på grund av att den inte är mellan en kvinna och en man. De som däremot är mot ett äktenskap med par av samma kön menar att det är mot skapelseordningen, i vilken skapelsemönstret för ett äktenskap är kvinna och man. Det är därför teologiskt omöjligt att definiera äktenskapet utan att ta hänsyn till kontrahenternas kön och roll i fråga om skapelsens bestånd. Man hänvisar även till barnperspektivet och människans överlevnad. De menar vidare att det inte kan anses såsom nödvändigt att göra en ändring då ”partnerskap” och ”äktenskap” är två inarbetade samlevnadsformer och att det dem emellan inte finns någon skillnad i hur de värderas. Om det ska göras en ändring anser de att man bör skapa en samlevnadsbalk, som omfattar både heterosexuella och homosexuella par. Inom Svenska Kyrkan finns det även några stift som anser att saken redan är politiskt avgjord och att riksdagen sannolikt kommer att införa en könsneutral ÄktB.¹⁰²

6.4.3 HomO:s åsikt

Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) har i sin remiss kommit fram till att det på grund av icke-diskriminerande skäl bör införas en könsneutral ÄktB, eftersom det idag inte finns något som motiverar en särbehandling av homosexuella i frågan om äktenskap.¹⁰³

6.4.4 Vikten av ordet

¹⁰² <http://www.svenskakyrkan.se/Sve/Dokument/Dokumentfiler/0E2261CE-B508-4038-878A-D8CC84FD1EC8.pdf> 2007-12-22 kl. 14.34

¹⁰³ <http://www.homo.se/o.o.i.s/4015> 2007-12-22 kl.17.52

Ordet äktenskap är väldigt känsligt att använda för par av samma kön, vilket framhålls tydligt i utredningen om äktenskap mellan par av samma kön och även i underremissen från Svenska Kyrkan. Man föreslår istället att man bör införa en samlevnadsbalk, men ordet äktenskap blir svårt att ersätta med ordet samlevnad. Detta förslag kan bidra till misstolkningar eftersom ordet samlevnad betyder ”liv tillsammans med andra människor”¹⁰⁴ och således representerar parförhållanden såväl som vänner som lever ihop, släktingar som bor ihop eller folk som bor i kollektiv.¹⁰⁵ Det jag försöker komma fram till är att ordet samlevnad kan innefatta så många andra relationer än bara förhållandet mellan ett kärlekspar. Äktenskapet är bara en av de samlevnadsformer som vi har i samhället och som man kan välja att leva inom. Den stora skillnaden mellan ett äktenskap eller att leva som sambor är att äktenskapet inte omfattar par av samma kön, till skillnad från SamboL, som idag är könsneutral. Ett annat förslag vore att använda sig av ordet partnerskap istället för äktenskap. Men även det skulle kunna misstolkas då ett partnerskap inte bara behöver syfta på ett kärleksförhållande utan även kan syfta på ett arbetsförhållande. Alternativt skulle man kunna registrera sitt äktenskap, men då har vi kvar ordet äktenskap, vilket var önskvärt att byta ut. Det är utomordentligt svårt att byta ut ordet äktenskap till något annat. Ett äktenskap är ett äktenskap och det är ett väletablerat ord i vårt samhälle. Däremot särskiljer vi heterosexuella och homosexuella par åt genom att ha ett äktenskap respektive ett registrerat partnerskap. Eftersom äktenskapet är ett äktenskap är det enklast att fortsätta använda detta ord som benämning på denna typ av samlevnadsform.¹⁰⁶

6.4.5 Obefogad rädsla

Det finns även en rädsla för att man genom att tillåta homosexuella par att ingå äktenskap skulle göra att begreppet urvattnas och att andra idag inte tillåtna eller olagliga förhållanden kan komma att bli lagliga, till exempel polygami. Det finns i nuläget inget som tyder på att det skulle ske en urvattning av begreppet äktenskap genom att ändra lagen till att även omfatta par av samma kön och denna rädsla är således troligen obefogad.¹⁰⁷

6.4.6 Rätten till social, ekonomisk och juridisk trygghet

När man talar om ett äktenskap som en rättslig handling borde alla ha rätt till det, eftersom det är ett avtal som reglerar två sammanboendes juridiska

¹⁰⁴

http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O306932&i_word=samlevnad 2007-12-22 kl. 15.16

¹⁰⁵ SOU 2007:17, s. 236

¹⁰⁶ SOU 2007:17, s. 232

¹⁰⁷ SOU 2007:17, s. 235

och ekonomiska förhållande sinsemellan. Det borde inte finnas en särreglering för par av samma kön om denna särreglering enbart grundar sig på parernas sexuella läggning. Det är fastställt att homosexuella par har samma behov av ekonomisk, social och juridisk trygghet som heterosexuella par. Samtidigt som äktenskapet traditionellt sätt och ur ett bibliskt perspektiv är reserverat för heterosexuella.

6.4.7 Med eller utan kommitté?

När det gäller utredningen om äktenskap mellan par av samma kön borde man kanske ha tillsatt en kommitté att göra arbetet då det är en kontroversiell fråga som behandlas. Den påminner på sätt och vis om partnerskapsutredningen i vilken man hade en kommitté. Det känns som om utredningen hade blivit större och gett en bredare bild av den eventuella problematiken som finns på området, om det hade varit fler som jobbat med att ta fram den. Just nu väntar justitiedepartementet på att få in remisserna den 15 januari 2008 och mycket kan hända fram till dess att riksdagen ska fatta beslut i frågan.

6.4.8 I komparativ belysning

I skrivande stund är det inget av de nordiska länderna som tillåter samkönade äktenskap, däremot har alla en lag som ger homosexuella möjligheten att registrera sitt partnerskap. Det är totalt fem länder samt en av delstaterna i USA som under 2000-talet har ändrat sin äktenskapslagstiftning till att omfatta även par av samma kön. Nederländerna var det första landet i världen att införa ett samkönat äktenskap, följt av Belgien, Spanien, Kanada, Sydafrika och delstaten Massachusetts i USA.

Skälen att även låta äktenskapslagstiftningen omfatta homosexuella par är likabehandlingsprincipen och viljan att jämställa homosexuella och heterosexuella med varandra. Det är även ett av de skäl som återfinns i den svenska utredningen om samkönade äktenskap.

Även i den norska utredning, som i stora delar bygger på den svenska utredningen, är ett av de största skälen till en lagändring att man vill ge homosexuella samma rättigheter till familjeliv som heterosexuella och alltså tillåta ett samkönat äktenskap.

Irland är ett av de mer konservativa länderna i Europa och anser fortfarande att den enda samlevnadsformen är äktenskapet. Irland tillåter idag inte homosexuella att registrera sitt partnerskap. Det finns inte heller några regler för par som inte är gifta men som bor ihop. Således har de ingen motsvarighet till den svenska SamboL. Däremot har den nya regeringen

lovat att försöka arbeta fram en lag om registrerat partnerskap till mars 2008.

En annan gemensam nämnare i frågan är att man har eller vill behålla det presumerade faderskapet enbart i äktenskap mellan heterosexuella par. I den norska utredningen har man dock tagit upp frågan om föräldraskapspresumtion vid assisterad befruktning. I Sverige kom en utredning i samma fråga ut i början av 2007 och är idag under arbete.

Ur ett komparativt perspektiv ligger det rätt i tiden att införa ett äktenskap mellan par av samma kön. Således återstår endast frågan om Sverige ska bli ett av de 10 första länderna eller ett av de sista länderna att införa ett könsneutralt äktenskap. Den trend man kan se runt om i världen är att vi är på väg mot ett samhälle där samkönade äktenskap inte är en utopi utan en verklighet.

6.4.9 Framtiden

En av anledningarna till att PartnerskapsL godkändes var att man ansåg att det traditionella äktenskapets värde inte skulle komma att påverkas. Det var 1994. Idag, 14 år senare, står man återigen inför en diskussion om homosexuellas rättigheter, men nu gäller det deras rätt till äktenskap. Då kan man ställa sig frågan om diskussionen har förändrats eller om vi står med samma argument, som när man skulle införa PartnerskapsL. Argumenten är i mångt och mycket desamma som då, men med några få undantag. Dels att homosexuella par kan adoptera och genomgå assisterad befruktning, men även att det är fler länder runt om i världen som har infört eller står i startgropen för att införa en könsneutral äktenskapslag. Det är förmodligen det vi står inför inom den närmaste framtiden. Om man däremot blickar längre fram i tiden kan ett scenario vara att vi får en könsneutral samlevnadsbalk, som omfattar alla samlevnadsformer, förhållanden och relationer som man samlever i. Framtiden är kanske inte bilden av en kärnfamilj samma som den vi har idag. Det är kanske så att man har barn tillsammans med sin bästa vän och inte med sin kärlekspartner. Detta gör att en samlevnadsbalk inte är en otänkbar tanke och kanske en lämplig lösning i en framtid där det äktenskap och den kärnfamilj vi har idag inte finns. Detta är bara spekulationer kring vad som kan hända. Ett annat scenario skulle kunna vara att den sekularisering som sker på andra områden kommer att göra att vikten av familjen och den traditionella utformningen av ett äktenskap blir ännu viktigare än idag. Framtiden behöver inte innebära utveckling utan kan även innebära tillbakagång eller stillastående.

6.5 Slutsats

Jag tror att riksdagen kommer att besluta att vi ska införa äktenskap mellan par av samma kön i den svenska lagstiftningen. Vi vill vara med i utvecklingen på området, och eftersom skälen för en ändring väger tyngre än de argument som har förts mot samkönade äktenskap, tror jag inte att man skulle kunna motivera att inte ändra ÄktB. Däremot undrar jag om man inte kommer att begära en utökad utredning i själva vigselfrågan. Idag kan man välja att antingen ha en borgerlig eller kyrklig vigselakt. Även i fortsättningen skulle det vara möjligt att välja mellan ett borgerligt eller kyrkligt bröllop, men trossamfunden får själv avgöra om de vill viga ett homosexuellt par eller inte. Det känns som om utredaren inte har tagit hänsyn till problematiken kring trossamfunden och den kyrkliga vigseln. Detta skulle kunna bidra till att beslutet om äktenskap mellan par av samma kön och vigselfrågor drar ut ytterligare på tiden. Ett förslag vore att införa en obligatorisk borgerlig vigsel för alla som vill ingå äktenskap med varandra för att sedan få en frivillig välsignelse i kyrkan. Trossamfunden får själv avgöra vem de vill eller inte vill välsigna. Risken med att ha kvar de båda vigselformerna är att det kan anses som diskriminering mot de homosexuella par som vill ha en kyrklig vigsel, men som på grund av kyrkans trosuppfattning blir nekade denna möjlighet. Samtidigt kan man inte tvinga trossamfunden att viga homosexuella par, då det strider mot deras trosuppfattning. Vi kan inte tvinga dem att ändra sin trosuppfattning, men vi kan ändra lagen så att den passar ”alla”.

Kärleken är universell och den överskrider alla gränser, oavsett kultur, språk, ålder och kön. Därför kan vi inte längre motivera en lag där vi behandlar kärleken olika, således bör nästa steg i acceptansen gentemot de homosexuella i det svenska samhället vara att införa en könsneutral ÄktB.

7 Käll- och litteraturförteckning

7.1 Offentligt tryck

Betänkande:

1993/94:LU28 Registrerat partnerskap m.m

Statens offentliga utredningar:

1984:63 Homosexuella och samhället
1993:98 Partnerskap
2007:3 Föräldraskap vid assisterad befruktning
2007:17 Äktenskap mellan par av samma kön
Vigsselfrågor

7.2 Litteratur

Agell, Anders, *Äktenskap, Samboende, Partnerskap*, 2:a upplagan, Iustus förlag AB, 1998 Uppsala

Andreasson, Martin, *Samhällsfara eller samhällsgrup?*, *Riksdagens syn på homo- och bisexuella*, pub: *Homo i folkhemmet, Homo- och bisexuella i Sverige 1950-2000*, red: Andreasson, Martin, Anamma böcker AB, 2000 Finland

Bibeln, Det gamla och nya testamentet, Den heliga skrift, Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag, 1917 Stockholm

Carlsson, Lizzie, *Jag giver dig min dotter, Del 2, Trolovning och äktenskap i den svenska kvinnans äldre historia*, Carl Bloms boktryckeri AB, 1972 Lund

Melby, Kari, Pylkkänen, Anu, Rosenbeck, Beute, Carlsson Wetterberg, Christina, *Inte ett ord om kärlek, Äktenskap och politik i Norden ca 1850-1930*, Makadam förlag, 2006 Riga

Rydström, Jens, *Tvåsamhetens brunn: Registrerat partnerskap i Norden*, pub: *Queersverige*, red: Kulick, Don, Natur och Kultur, 2005 Finland

Westerholm, Barbro, Partnerskapslagets tillkomst - framför och bakom kulisserna, pub: *Homo i folkhemmet, Homo- och bisexuella i Sverige 1950-2000*, red: Andreasson, Martin, Anamma böcker AB, 2000 Finland

7.3 Internetkällor

HomO:s Hemsida

<http://www.homo.se/o.o.i.s/4015> 2007-12-22 kl.17.52

National encyklopedins Hemsida

http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O306932&i_word=samlevnad 2007-12-22 kl. 15.16

Norska Regeringens hemsida

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/presesenter/pressemeldinger/2007/Felles-ekteskapslov-pa-horing.html?id=467565> 2007-12-10 kl. 15.40

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/Hoyringar/hoeringsdok/2007/Felles-ekteskapslov-pa-horing/-2.html?id=467529>

2007-12-10 kl. 15.56

Svenska Kyrkans Hemsida

<http://www.svenskakyrkan.se/Sve/Dokument/Dokumentfiler/0E2261CE-B508-4038-878A-D8CC84FD1EC8.pdf> 2007-12-22 kl. 14.34

Wikipedias hemsida

http://en.wikipedia.org/wiki/Same-sex_marriage_in_the_Netherlands 2007-12-10 kl.14.52

http://no.wikipedia.org/wiki/Registrert_partnerskap 2007-12-10 kl. 15.29

http://en.wikipedia.org/wiki/Recognition_of_gay_unions_in_Ireland 2007-12-10 kl. 16.23

Amerikanska inrikes departementets hemsida

http://travel.state.gov/family/adoption/country/country_425.htmlhttp://travel.state.gov/family/adoption/country/country_425.html 2008-02-04 kl. 12.15